

Yayın Geliş Tarihi: 2024-05-20

Yayın Onay Tarihi: 2024-06-13

DOI No: 10.35343/kosbed.1486924

Güliz DİNÇ¹

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Perspektifinden Siyasal Partilerin 2024 Yerel Seçim Beyannameleri

*Gender Equality Analysis of Political Party Manifestos
of the 2024 Local Elections*

Özet

Seçim beyannameleri siyasal partilerin seçimler öncesi politikalarını ve vaatlerini sıraladıkları ve kamuoyuyla paylaştıkları önemli siyasal iletişim aracı olmalarının yanı sıra ideolojilerine uygun olarak diğer partilerden farklılaştıkları yönlerini belirttikleri metinlerdir. Bu çalışmada 31 Mart 2024 Yerel Seçimlerine katılan ve aynı zamanda parlamentoda temsil edilen siyasi partilerin seçim beyannameleri toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifinden niteliksel içerik yöntemi kullanılarak analiz edilmektedir. Bu bağlamda yerel siyasette kadınların siyasal temsiliyeti, yerel yönetimlerin kadınların ekonomik olarak güçlendirilmesi için politika önerileri, sosyal hizmetlerin kadınlara duyarlı şekilde sunulması ve kadına yönelik şiddetle mücadele konuları ele alınmaktadır. İncelenen partilerin önerdikleri projeler arasında benzerlikler bulunmakla birlikte, toplumsal cinsiyet eşitliğine ve kadınların toplumdaki rolüne dair bakış açıları ideolojilerine göre farklılık göstermektedir. Sağ partiler kadınların aile içerisindeki rollerini önceleyen bir perspektifle politika önerilerini şekillendirmektedir. Sol partiler ise yerel siyasetin erkek egemen yapısına yönelik eleştirileri çerçevesinde kadınların güçlendirilmesini savunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Seçim Beyannameleri, Yerel Seçimler, Toplumsal Cinsiyet

Jel Kodları: Y8, Y9

Abstract

Election manifestos are texts in which political parties list their policies and promises before the elections. They are important political communication tools that they share with the public, as well as stating how they differ from other parties in accordance with their ideologies. In this study, the election manifestos of the political parties which are represented in parliament and have participated in the 31 March 2024 Local Elections are analyzed using qualitative content analysis from a gender equality perspective. In this context, the political representation of women in local politics, policy recommendations of local governments for the economic empowerment of women, the provision of social services in a way that is sensitive to women and the fight against violence against women are discussed. Although there are similarities between the projects proposed by the examined parties, the political parties' perspectives on gender equality and the role of women in society differ according to their ideologies. In general, those parties on the right shape their policy proposals with a perspective that prioritizes women's roles in the family. On the other hand, those parties on the left advocate the empowerment of women within the framework of their criticism of the male-dominated structure of local politics.

Keywords: Election Manifestos, Local Elections, Gender Equality

Jel Codes: Y8, Y9

¹ Güliz Dinç, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, gdinc@aybu.edu.tr, ORCID: 0000-0003-0350-0556

GİRİŞ

Türkiye 31.Mart.2024 tarihinde 33 siyasi partinin katılımıyla bir yerel seçim gerçekleştirdi. 30 Büyükşehir, 1363 il, ilçe ve belde belediye başkanları (YSK, 2024c), 21.001 belediye (YSK, 2024d) ve 1272 il genel meclisi üyeleri (YSK, 2024f) ile ülke genelindeki muhtarlıklar ve ihtiyar heyetlerinin belirlendiği seçimlerde 57 milyon 766 bin 800 seçmen oy kullandı (YSK, 2024a). Yerel yönetimlerin toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması konusundaki rolleri son zamanlarda küresel ölçekte hem politika yapıcılar hem de akademik alanda önem verilen bir konu haline gelmiştir. Bu çalışmada Türkiye’de siyasal partilerin yerel yönetimler düzeyinde toplumsal cinsiyet perspektifine sahip olup olmadıkları, kadınların toplumdaki rolü hakkındaki duruşları, toplumsal cinsiyet eşitliğini ve kadınların güçlendirilmesini sağlamak için hangi politika önerilerinde buldukları sorularına cevap aranmaktadır. Bu amaçla siyasal partilerin 31 Mart 2024 yerel seçim beyannameleri incelenmektedir. Örneklem mecliste temsil edilen, yerel seçimlere katılan ve yerel seçim beyannamesi açıklayan partilerdir. Bu partiler Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti), Milliyetçi Hareket Partisi (MHP), İYİ Parti (İYİP), Cumhuriyet Halk Partisi (CHP), Halkların Eşitlik ve Demokrasi Partisi (DEM Parti), Türkiye İşçi Partisi (TİP), Yeniden Refah Partisi, Demokrasi ve Atılım Partisi (DEVA), Hür Dava Partisi (HÜDAPAR), ve Büyük Birlik Partisi (BBP)’dir.

Gelişmiş demokrasilerde siyasal parti ideolojileri ile toplumsal cinsiyet ilişkisini çalışan araştırmacılar arasında toplumsal cinsiyet eşitliğinin ve özel olarak kadınların betimleyici ve anlamlı siyasi temsiline geleneksel olarak sağdan daha fazla solun gündemi olduğu konusunda geniş bir fikir birliği bulunmaktadır (Cabeza Perez vd., 2023: 1209-1210). Sol partilerin daha çok kadın aday gösterdikleri (Duverger, 1955) ve kadın parlamenterlere sahip oldukları (Caul, 1999), kadınların eşitlik taleplerine daha duyarlı oldukları literatürde geniş yer almaktadır (Kantola & Lombardo, 2019). Fakat bazı araştırmacılar bu ilişkiyi sorgulayarak özellikle 1980’lerden sonra anaakım sağ partilerin de kadın konularına ve anlamlı temsiliyetine önem vermeye başladıklarını (Kittilson, 2011), hatta radikal sağın bile stratejik olarak kadın temsiliyetini kabul ettiklerini iddia etmektedir (Weeks vd., 2023). Siyasal partilerin beyannamelerinde kadın konularının sağ ve sol ideolojik blokları aşan şekilde yer aldıklarını ve her iki blok içerisinde de partiler arası farklılıklar bulunduğunu gösteren çalışmalar bulunmaktadır (O’Brien, 2018). Fakat sağ ve sol partilerin toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadınların hakları konularını farklı şekilde ele aldıkları, sağ partilerin kadınlara yönelik politikalarını partilerinin sağ ideolojik duruşlarını sorgulatmayacak şekilde belirledikleri, sol partilerin ise cinsiyetçiliğe eleştirel bir bakış açısıyla yaklaşımları belirtilmektedir (Celis & Erzeel, 2015).

Türkiye’de ise siyasal partilerin Batı’da kapitalizmin gelişmesiyle bağlantılı olarak şekillenen sağ-sol kavramlarından oluşan tek bir düzleme oturtulmasının söz konusu olamayacağı, hatta Batı’daki siyasal partilere özgü ekonomik sınıf temelli sağ ve sol tanımlamalarına tam olarak uymadığı pek çok akademisyen tarafından belirtilmektedir. Ekonomik ve sosyal politikaların yanı sıra, seküler/dindar, Türk/Kürt milliyetçisi bölünmeleri de siyasal partilerin ideolojilerinin tanımlanmasında etkin faktörler olarak görülmektedir (Çarkoğlu, 1998). Örneğin ahlaki ve kültürel açıdan muhafazakâr olan bir partinin ekonomi politikaları açısından sermaye yanlısı olması ya da gelirin yeniden dağılımını desteklemesi mümkün olabilir (Kabasakal Arat, 2017: 243). Ya da solda konumlandırılan partilerin tarihsel olarak ordu ile yakın ilişkileri olması ve yüksek gelir düzeyindeki seçmenlerden oy almaları gibi özellikleriyle sağ parti özellikleri taşıması tartışılmaktadır (Aytaç, 2017: 616-617). Fakat yine de niteliksel siyasal parti araştırmaları Batı’dan farklılıkları belirtse de Türkiye’deki partileri sağ ve sol skalasında yerleştirmektedir. İncelenen partilerin sağ/sol ideolojiler yelpazesindeki konumları bakımından ele aldığımızda AK Parti, MHP, İYİ Parti, Yeniden Refah Partisi, DEVA Partisi, HÜDAPAR ve BBP’yi sağda, CHP, DEM Parti ve TİP’i ise solda konumlandırmanın mümkün olabilir. İncelenen siyasal partilerin buldukları ideolojik konumları toplumsal cinsiyet eşitliğine yaklaşımlarını nasıl etkilemektedir? Toplumsal cinsiyet eşitliğinin inceleneceği alt başlıklar olan

kadınların siyasal temsili, ekonomik olarak güçlendirilmesi, kadınlara duyarlı sosyal politikalar ve kadına yönelik şiddet konularına siyasal partilerin yaklaşımları arasında ne gibi farklılıklar ve benzerlikler görülmektedir? Sol partiler sağ partilerden kadınların siyasal temsili ve eşitlik taleplerine daha mı duyarlıdır yoksa sağ partiler de yukarıda tartışılan literatürün işaret ettiği üzere bu konulara önem veren bir pozisyonda mıdır?

Bu sorulara cevap arayan çalışmada partilerin yerel seçim beyannameleri niteliksel içerik analizi yöntemiyle incelenmektedir. Belgelere MHP dışında partilerin internet sitelerinden elde edilmiştir. MHP'nin seçim beyannamesi ise partinin yerel seçimler başkanlığından temin edilmiştir. Pdf dosyası halindeki belgelerde "kadın", "toplumsal cinsiyet", "cinsiyet", "aile", "şiddet", "sosyal politika", "sosyal hizmet", "yardım", "kreş", "bakım evi" anahtar kelimeleri taranarak veriler kodlanmıştır.

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde yerel yönetimler ve siyasi partilerin toplumsal cinsiyet eşitliği ile ilişkileri tartışılmaktadır. İkinci bölümde ise çalışma kapsamında incelenen siyasal partilerin seçim bildirgeleri sırasıyla siyasal katılım, kadınların ekonomik olarak güçlendirilmesi, sosyal politikalar ve kadına yönelik şiddet temaları çerçevesinde incelenmektedir. Son bölüm de ise analiz ve sonuç sunulmaktadır.

1. Yerel Yönetimler ve Siyasi Partilerin Toplumsal Cinsiyet Eşitliğindeki Rolü

Siyasi partilerin kadınların siyasal katılımına yönelik politikaları, aday belirleme süreçleri, toplumsal cinsiyet kotası uygulamaları, yönetim kadrolarında kadınlara yer verilmesi gibi konular literatürde geniş yer tutarken (Childs & Lovenduski, 2013), daha geniş kapsamda partilerin kadının toplumdaki rolü, kadın hakları ve kadınları ilgilendiren konular hakkında duruşları ve politikaları üzerine az sayıda çalışma bulunmaktadır (Kabasakal Arat, 2017: 241). Bu sorulara yanıt aramak için parti programları ve seçim beyannameleri önemli kaynaklar olarak karşımıza çıkmaktadır. Öte yandan "manifesto çalışmaları" diye adlandırılabilir olan literatür de genel seçim beyanname metinleri üzerinde yoğunlaşmaktadır (*Manifesto Project Database*, t.y.). Türkiye'deki siyasal partiler üzerinde yapılan araştırmalarda da genel seçim beyannameleri araştırma konusu yapılmıştır (Apak vd., 2023; Aytaç, 2017; İnan, 2023).

Oysa, yerel yönetimler vatandaşlara en yakın yönetim düzeyi olmalarından dolayı onların gündelik hayatlarına dokunmakta, kent halkının yaşam, iş ve boş zamanlarının kalitesini sundukları hizmetlerle çok yönlü derecede etkilemektedir. Türkiye'de yerel yönetimlerinin görev ve sorumlulukları 5393 sayılı Belediye Kanunu (T.C. Resmî Gazete, 2005), 5216 Büyükşehir Belediye Kanunu (T.C. Resmî Gazete, 2004) ve 6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Bir Kanun (T.C. Resmi Gazete, 2012) çerçevesinde belirlenmiştir. Buna göre belediyeler kentsel alt yapıdan, çevre sağlığına, park ve yeşil alanlardan, kültür, sanat, spor faaliyetlerine, sosyal yardım ve mesleki eğitimden ekonomi ve ticaretin geliştirilmesine kadar pek çok hizmeti yerine getirmekle yükümlüdür (T.C. Resmî Gazete, 2005). Bu listelenen görev ve sorumlulukların dışında yerel yönetimler seçmenlerin siyasal katılımları ve demokratik karar vermeleri için bir platform oluştururlar. Seçilmiş üyelerden oluşan belediye ve il genel meclisleri yetkili oldukları sınırlar içerisinde çözülmesi gereken sorunların tespiti, politikaların belirlenmesi ve belediyenin uygulamalarının denetlenmesi hususlarında önemli görevler üstlenmektedir (Çukurçayır, 2021). Ayrıca yerel yönetimler seçmenlere karşı belediye kaynaklarını etkin olarak kullanma ve verimli hizmet sunma konularında sorumludur. Hesap verilebilirlik prensibi ve yerel toplumun ihtiyaçlarına duyarlılık çerçevesinde politikalarında şeffaflık ilkesiyle hareket etmelidirler (Akçakaya, 2017: 125).

Gündelik hayatı derinden etkileyen yerel yönetimlerin toplumun tüm kesimlerine yönelik hizmetleri katılımcı bir anlayışla şekillendirip etkin bir şekilde sunmaları beklenmektedir. Oysa, kadın ve erkekler yaşam şartları, sorumlulukları ve kurdukları ilişkiler ağı bakımından kent yaşamını farklı

şekillerde tecrübe etmektedirler. Bu gerçekliği göz önünde bulundurmakla, yerel yönetimler üretecekleri politikalar ve girişimlerle toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve kadınların güçlendirilmesinde önemli roller üstlenebilecek olan kurumlardır. Yerel demokrasi, kapsayıcılık ve sürdürülebilirlik ancak cinsiyet farklılıklarını göz önünde bulunduracak şekilde kadınların yerel yönetimlerde eşit söz sahibi olması ve hizmet ihtiyaçlarının karşılanmasıyla kent hayatına eşit katılmaları ile başarılabilir.

Yerel yönetimler toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak amacıyla farklı stratejiler izleyebilir ve girişimlerde bulunabilirler. Önemli yaklaşımlardan biri yerel yönetim yapıları içerisinde kadınların karar alma süreçlerinde aktif olarak yer almalarıdır. Onlara endişe ve isteklerini ifade edebilecekleri, politikaları etkileyebilecekleri ve toplumsal kalkınmaya katkıda bulunabilecekleri yerel platformlar sağlamaktır. Literatürde en çok odaklanılan alan ise kadınların yerel meclislerdeki temsiliyet sayıları ve oranları ile yerel yönetimde siyasal katılımlarının önündeki siyasal, sosyal ve kültürel bariyerlerdir (McDonald & Pini, 2011).

Dünya genelinde toplumun yarısını oluşturmasına rağmen kadınların resmi siyasi yapılar ve süreçlere olan katılımları uzun yıllar boyunca çok cüzi kalmıştır. 1980'lerden itibaren uluslararası platformlarda kadının geleneksel olarak iktidar yapılarından dışlanmışlığı artan şekilde fark edilmiş; bu problemi aşmak ve siyasi arenada toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak konusunda kadınların siyasete katılımını destekleyici politikaların geliştirilmesi için çeşitli mekanizma önerileri sunulmuştur. 1995 yılında Pekin'de düzenlenen 4. Dünya Kadın Konferansında kabul edilen kadınların dünya çapında statüsünü geliştirmek için kapsamlı bir eylem planı ortaya konulmasından sonra 1998 yılında, artık Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler'in (UCLG) bir parçası olan o zamanki Uluslararası Yerel Yönetimler Birliği (IULA), kadınların karar alma süreçlerine katılımı konusunda bir politika belgesi yayınlamıştır. 2006 yılında ise Avrupa Belediyeler ve Bölgeler Konseyi (*Council of European Municipalities and Regions-CEMR*) tarafından düzenlenen "Yerel Yaşamda Kadın ve Erkek Eşitliği Avrupa Şartı", yerel yönetimleri daha fazla eşitlik oluşturmak için politikalar geliştirmekle görevlendirmiştir (Khosla & Barth, 2008: 2). "Kadın ve erkeklerin dengeli bir şekilde karar alma mekanizmalarına katılımını demokratik bir toplumun ön şartı" olarak kabul eden belge bunu sağlamak için siyasal partilerin aday seçiminde kota sistemi uygulayabileceklerini belirtmektedir (CEMR, 2006: 7-10). Fakat, siyasal partiler kadroları, politikaları ve örgütsel yapılanmalarını kapsayan kendine has "toplumsal cinsiyet rejimi" oluştururlar (Barnes & Burchard, 2013: 75; Connell, 2006; Loveduski, 2005: 95). Partilerin her düzeyinde kadınların varlığının az olması, politikaların belirlenmesinde kadın bakış açısının ihmal edilmesi ve örgütsel düzeyde cinsiyete dayalı iş bölümü ve davranış biçimleri yaygın olarak görülmektedir (Loveduski, 2005: 52-55). Bu durumun aşılması için öncelikle toplumsal cinsiyet kotası uygulamalarına yoğunlaşmıştır. Pek çok ülkede giderek artan bir şekilde yasalar yoluyla ya da daha çoğunlukla siyasal partiler düzeyinde kota uygulamaları hayata geçirilmiştir. Toplumsal cinsiyet ve siyasal katılım literatüründe kotaların hayata geçirilmesinin kadınların "betimsel" (*descriptive*) temsiliyetini artırdığı kabul edilmektedir. Hanna Pitkin'in "*The Concept of Representation (Temsiliyet Kavramı)*" adlı klasik eserindeki tanıma göre betimsel temsiliyet bir grubun kendileriyle benzer karakteristik özelliklere sahip olan birini temsilci olarak seçmesi anlamına gelmektedir (Pitkin, 1972). Birleşmiş Milletler Kadın Birimi (*UN Women*) tarafından küresel ölçekte yapılmış olan araştırmaya göre 2020 yılı itibarıyla 133 ülke ve alanda yer alan yerel müzakere organlarındaki 6.02 milyon üyenin 2.18 milyonu (%38) kadındır (Berevoescu & Ballington, 2021: 9). Fakat yine Pitkin'e göre bir temsilcinin bir grubun çıkarlarını ve politika tercihlerini savunması anlamına gelen "anlamlı" (*substantive*) temsiliyet (Pitkin, 1972) konusunda ise tartışma hala devam etmektedir (Loveduski & Norris, 2003; Panday, 2008; Verge & de la Fuente, 2014). Araştırmacılar kadınların artan temsil oranlarında bir "kritik eşğin" aşılmasının yeterli olmadığına işaret etmekte, kadınların politika kazanımlarının oluşabilmesi için "kritik aktörlerin" varlığının önemli olduğunu belirtmektedirler. Bir başka ifadeyle, kadın temsilcilerin

oranına bakılmaksızın, kendi başına politika önerileri başlatan veya kadınlara yönelik politikaları teşvik etmek için başkalarını adım atmaya cesaretlendiren kadın veya erkek bireylerin önemine vurgu yapılmaktadırlar (Celis vd., 2008: 102-103).

Türkiye'nin de üye olduğu CEMR'in 2019 yılında hazırladığı rapora göre Türkiye'de kadınların tüm seçilmiş temsilciler içindeki oranı %11.1 iken, belediye meclis üyeliklerinde ise oran %10.7, belediye başkanlarında ise %3.2 ile sınırlı kalmıştır. Bu oranlarla CEMR'e üye diğer ülkeler arasında Türkiye en alt sıralarda yer almaktadır (Ceciarini, 2019: 98). 2024 seçimlerinde ise 30 Büyükşehir Belediyesinin 5'inde, 973 il ve ilçe belediyesinin ise 70'inde kadın belediye başkanı seçilmiştir (YSK, 2024b). Türkiye'de kadınların yerel yönetimlerin karar alma mekanizmalarında eşit söz sahibi olması için siyasal partilere oldukça önemli bir rol düşmektedir.

Yerel yönetimlerin ve siyasal partilerin kota uygulamaları ile kadınların siyasal katılımının rakamsal olarak artırılması toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması için yeterli değildir. Belediyelerin sundukları "kentsel hizmetler (ulaşım, konut, güvenlik vb.)" ile, "sağlık, eğitim ve sosyal hizmetleri"ne erişiminin kadınlara erkeklerle eşit bir şekilde sağlanması gerekmektedir. Ayrıca kadın istihdamının artırılması ve kadına yönelik şiddetle mücadele için politikalar oluşturulmalıdır (Birleşmiş Milletler Kadın Dostu Kentler Ortak Programı, 2014). "Bütün politika alanlarında, tüm kademelerde ve politika yapımının tüm aşamalarında toplumsal cinsiyet perspektifine sahip olma" şeklinde tanımlanabilecek olan "toplumsal cinsiyetin ana akımlaştırılması" (*gender mainstreaming*) (European Commission, 2020) yerel yönetimler tarafından desteklenebilir. Kadınların katılım eksikliğinin giderilmesi yaklaşımı olarak ifade edilebilecek olan entegrasyondan farklı olarak "toplumsal cinsiyetin ana akımlaştırması" kadın ve erkeklerin menfaatlerinin farklı olabileceğini kabul ederek ve toplumdaki kadın erkek ilişkilerinin aile, iş, siyaset, kültür ve şiddet alanlarında eşitsizlik dinamiklerini göz önünde bulundurarak, kurumların politika, program ve projelerini gözden geçirmelerini gerektirmektedir (Meier & Lombardo, 2013: 50-51). "Amaç gücü, nüfuzu ve kaynakları adil ve toplumsal cinsiyet eşitliğine dayalı bir şekilde yeniden dağıtmak, eşitsizlikle mücadele etmek, adaleti teşvik etmek ve fırsat yaratmaktır" (European Commission, 2020: 16). Yerel yönetimlerde üst düzey yöneticilerin bu konuda siyasi irade ve kararlılıkları, hazırlanacak toplumsal cinsiyet strateji belgesi ve eylem planı, bütçeden ayrılacak belirli bir pay, kadın grupları ve sivil toplum örgütleriyle sürekli ortaklıklar kurulması, cinsiyete göre ayrılmış veri toplama, analiz etme ve kullanma kararlılığı, kurum içi ve dışı toplumsal cinsiyet duyarlılığı eğitimlerinin verilmesi, kadın ve kız çocuklarına yönelik program ve projeler, toplumsal cinsiyete duyarlı göstergelerin ve hedeflerin belirlenip hesap verilebilirlik ve şeffaflık prensipleriyle takip edilmesi, "toplumsal cinsiyetin ana akımlaştırılması" ve kadın haklarının geliştirilmesi için gerekli olan bazı koşullar olarak sıralanabilir (European Institute for Gender Equality, 2024; Khosla & Barth, 2008: 21-22).

"Toplumsal cinsiyet ana akımlaştırılması" stratejisinin bütçe sürecine uygulanması "toplumsal cinsiyet bütçeleme"dir. Bütçeler, bir şehrin sosyal ve fiziksel planlama ve hizmet altyapısının şekillendirildiği temel araçlardır. "Toplumsal cinsiyete dayalı bütçeleme", bütçenin kadınlar ve erkekler üzerindeki etkisini ve sonuçlarını değerlendirir ve toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak amacıyla gelir ve giderleri düzenler (Greckol, 2005: 2). Bu bağlamda toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılığın, kadın işsizliğinin, kadına yönelik şiddetin, eğitim ve işte toplumsal cinsiyete dayalı ücret eşitsizliklerinin azaltılması, ile aile yaşamının koşullarının iyileştirilmesi en önemli öncelikler arasında sayılabilir (Gesso, 2019: 111).

Öne çıkan bu başlıklardan kadınlara ve kız çocuklarına yönelik program ve projeler arasında en çok göze çarpan kadınların işgücüne katılımını geliştirme programları ve geleneksel olarak kadınlara ait olduğu kabul edilen bakım sorumluluğunu hafifletecek olan sosyal politikalar ile, kadına yönelik şiddetle mücadele için geliştirilen projeler sayılabilir. Yerel yönetimler toplumsal cinsiyet eşitliğinin

ekonomik alanda da sağlanmasına katkıda bulunabilirler. Örneğin, girişimcilik eğitimi, kadınlara ait işletmelerin desteklenmesi gibi projeler kadınların finansal bağımsızlığını ve genel anlamda güçlenmesini artırabilir. Ayrıca yerel yönetimler bünyesinde kadınların istihdamını artıracak politikalar da benimsenebilir. Yerel yönetimlerin kadınların ekonomik faaliyetlere katılımını destekleyen kaynaklara bütçede yer vermesinin yanı sıra belediyelerin iş-yaşam dengesini sağlayacak olan politikaları da hayata geçirmesi önem arz etmektedir. Bunlar arasında aile hayatını destekleyici esnek çalışma saatlerinden hesaplı ve yaygın düzeyde erişilebilen çocuk bakım hizmetleri sunmaya kadar farklı uygulamalar yer almaktadır. Çünkü kadınların aile içindeki sorumlulukları da onların iş gücü piyasasına katılımı önünde geleneksel olarak engel oluşturmuşlardır (Peters vd., 2016). Yerel yönetimlerin toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamalarıyla bağlantılı olarak düşünülen bir başka alan ise kadınlar için kentin güvenli hale getirilmesi ile kadına yönelik şiddetle mücadeledir. Kentsel altyapı ve tesislerinde yetersiz aydınlatma, güvensiz bina tasarımı, zayıf aydınlatılmış ulaşım noktaları ve yetersiz veya pahalı toplu taşıma hizmetleri bulunması kadınların güvenliğine zarar verebilir. Yerel yönetimler yol yapımı ve ulaşım alanında toplumsal cinsiyet perspektifinden yapacakları analizle (*gender analysis*) kadın ve kız çocuklarının hayat kalitelerine ve güvenliklerine olumlu etki sağlayabilirler. (Khosla & Barth, 2008: 71) Kadına yönelik şiddetin önlenmesi alanında ise belediyelerin sunabileceği hizmetler arasında sığınma evleri, kadın danışma merkezleri, kadınların bilinçlendirilmesi eğitimleri sıralanabilir.

2. Seçim Beyannameleri ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

Çoğu seçmen siyasi partilerin seçim beyannamelerini okumamaktadır. Bu gerçekliği göz önünde bulundurarak konuyu araştıran siyaset bilimciler bu belgelerin partilerin neyi temsil ettikleri üzerindeki en önemli dolaylı etkilerini açıklamaya çalışmışlardır. Bir partinin seçim beyanname metni, kitle iletişim araçlarındaki tartışmaların temelini oluşturma, geçerli parti pozisyonlarının bir özeti olma, parti seçim kampanyasının ana çerçevesini oluşturma ve parti adaylarına sorulan sorular için ipuçları sağlama gibi işlevlere sahiptir (Eder vd., 2017: 76). Siyasi partilerin politika tercihleri hakkında analiz yapılmasına imkân sağlayan bu belgeler siyaset bilimciler tarafından yaygın olarak kullanılsa da toplumsal cinsiyet perspektifinden yapılmış analizler sayıca azdır. Oluşan literatür ise daha çok Avrupa'daki siyasi partiler veya gelişmiş demokrasiler üzerinde yoğunlaşmaktadır (Alonso & Espinosa-Fajardo, 2021; Homola, 2019; Kittilson, 2011). Bu çalışmalar yine de siyasi partilerin toplumsal cinsiyet eşitliğine olan bağlılıklarını değerlendirmeyi sağlayabilecek olan kategorilerin oluşturulması ve seçim beyannamelerinin incelenmesinde kullanılacak göstergelerin belirlenmesi konusunda yol göstermektedir. Toplumsal cinsiyet eşitliği politikaları alanındaki bu literatürdeki tipoloji sınıf-tabanlı ve statü-tabanlı konular olarak ayrılmaktadır (Annesley vd., 2015). Sınıf-tabanlı konular kadınların ekonomik entegrasyonu ve daha az kaynaklara sahip olan kadınların yararına olabilecek sosyal politikaları içermektedir. Statü-tabanlı konular ise kadınların bir grup olarak bağımlı ve ikincil pozisyonlarından kurtarmayı amaçlar ve kadın hakları ile kadınların kişisel bütünlüğünü savunur (Cabeza Perez vd., 2023: 1208). Bunlar arasında genel olarak toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik partilerin kurumsal duruşları, politikalarında toplumsal cinsiyeti ana akımlaştırma çabaları ve kadın politikalarına yönelik resmî kurumlar oluşturmaları ile kadın yönelik şiddetle mücadele sayılabilir. Bu çalışmada bu tipolojiden de yararlanılarak dört farklı politika boyutu belirlenmiştir: 1) kadınların siyasal katılımı 2) kadınların ekonomik olarak güçlendirilmesi ve kadın istihdamı, 3) kadınlara yönelik sosyal politikalar, 4) kadına yönelik şiddetle mücadele. Kadınların siyasal katılımı boyutunda siyasi partilerin yerel yönetimlerde eşit temsil ilkesine bağlılıkları ve bu konuda hayata geçirdikleri veya planladıkları mekanizmalar incelenmektedir. Kadınların ekonomik olarak güçlendirilmesi boyutunda ise kadın istihdamını hem belediye bünyesinde hem de özel sektörde artırmaya yönelik projeler üzerine yoğunlaşmaktadır. Sosyal politikalar boyutu ise ayrı olarak ele alınmaktadır. Bu başlık altında kadınları destekleyici nitelikteki sosyal bakım politikaları, kadın

sağlığına yönelik projeler ile belediyelerin sunduğu sosyal yardım ve hizmetlerde toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifine sahip olup olunmadığı incelenmektedir. Son olarak kadına yönelik şiddetle mücadelede ise siyasal beyannamelerde problemin nasıl tanımlandığı, önerilen önlem projeleri ve mağdurlara yönelik destek programlarının niteliklerine odaklanılmaktadır.

Türkiye’de beş yılda bir yapılan yerel seçimler 2024 yılından önce 2019 yılında gerçekleştirilmiştir. 2019 seçimlerine AK Parti, MHP ile CHP ise İYİP ile ittifak yaparak katılmışlardır. 2024 seçimlerinde ise 2023 yılında yapılan cumhurbaşkanlığı ve milletvekili seçimlerindeki Cumhur İttifakının partileri olan Ak Parti, MHP, BBP ve HÜDAPAR adaylarını yine işbirliği ile belirlemekte birlikte her parti kendi amblemleriyle seçimlere katılmıştır. Yeniden Refah Partisi ittifaktan ayrılarak seçimlere girmiştir. 2023 genel seçimlerine Millet İttifakı olarak katılan CHP, İYİP, Gelecek Partisi, Demokrat Parti, DEVA Partisi ve Saadet Partisi ise 2024 yerel seçimlerinde ayrı olarak hareket etmişlerdir.

Makalenin bu bölümünde ilk olarak araştırmaya konu olan partilerin beyannameleri hakkında genel bilgiler ve toplumsal cinsiyet eşitliği, kadın hakları ve toplumsal cinsiyetin ana akım haline getirilmesi konularında açık beyanlar ve taahhütlerin yer alıp almadığı tartışılmaktadır. Daha sonra sırasıyla siyasal katılım, kadınların ekonomik olarak güçlendirilmesi, sosyal politikalar ve kadına yönelik şiddet temaları çerçevesinde beyanname metinleri incelenmektedir.

AK Parti’nin 162 sayfalık beyannamesinde “Türkiye Yüzyılı Şehirleri için Gerçek Belediyecilik” sloganı çerçevesinde 2004’ten 2024’e AK Parti belediyeciliği anlatılmakta ve 2024 seçimleri için vizyon ve vaatler sıralanmaktadır. Kadınlarla ilgili politikalar ayrı bir bölümde yer almamakla birlikte beyannamenin farklı bölümlerinde işlenmekte, sosyal belediyecilik başlığı altında ise “Aile, Kadınlar ve Çocuklarımız” adlı bir bölüm yer almaktadır (AK Parti, 2024: 97-98). Kadınlar genel olarak diğer dezavantajlı gruplarla birlikte listelenerek sosyal belediyecilik kavramı çerçevesinde ele alınmakta, aile merkezli bir yaklaşım sergilenmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitliği kavramına hiç yerilmezken beyannamenin son bölümünde gerçek belediyeciliğin eşitlikçi olduğu açıklanarak din, dil, mezhep ve siyasi görüş farklılıklarıyla birlikte cinsiyet kategorisi de listelenmekte ve bunlardan kaynaklı ayrımcılığın önüne geçileceği belirtilmektedir.

CHP’nin 74 sayfalık bildirgesi “İşimiz Gücümüz Türkiye” sloganı ve “Halkçı Belediyecilik” kavramı etrafında şekillendirilmiştir. Bildirgede önce kökeni 1970’lere dayanan halkçı belediyecilik uygulamaları ve 2019 seçimleriyle birlikte kazanılan belediyelerde yürütülen çalışmalar anlatılmakta, daha sonra partinin vizyonu olarak kalkınma, refah ve dayanışma odakları belirtilmektedir. Dayanışmacı Belediyecilik temasının altında “Kadın Merkezli Belediyecilik” başlığı yer almakta ve bu bölümde toplam dokuz politika vaadinde bulunmaktadır (CHP, 2024: 67-68). Cinsiyet eşitliği kavramı sadece kadın yönetici ve istihdamına yönelik olarak zikredilmektedir.

MHP’nin 28 sayfalık beyannamesi “Üretken Belediyecilik” sloganı etrafında şekillendirilmiştir. Yerel seçimlerde belirtilen dokuz ilkedden biri “Kadın, Aile ve Çocuk” başlığıdır ve bu bölümde partinin kadına bakış açısının yanı sıra beş vaat yer almaktadır. Kadınlar aile kurumu ve “milli beka” çerçevesinde ele alınmakta, özellikle “ev hanımları”na yönelik çalışmalar yapılacağı belirtilmektedir (MHP, 2024: 14). Kadınların siyasal katılımı toplumsal cinsiyet eşitliği yaklaşımı doğrultusunda ele alınmakla birlikte toplumda erkek ve kadın rol ve konumlarının aşındırılmakta olduğu, gençlerin ve çocukların cinsiyetlerine yabancılaştırılmak istendiği ifade edilerek ailenin tehlike altında olduğu da ifade edilmektedir (MHP, 2024: 6).

İYİP’in 41 sayfalık yerel yönetim beyannamesi “Türkiye İçin İyisi” sloganıyla şekillendirilmiştir. Belgede kadınlara yönelik vizyon ve projeler ağırlıklı olarak “Kentlerde Sosyal Adalet ve Eşitlik” adlı bölümde sıralanmıştır. Bir yandan kadın temsiline ve istihdamının artırılması için çalışacağı

belirtilirken, öte yandan kadınlara yönelik sosyal hizmetlerin aile kurumunu güçlendirici niteliği üzerinde durulmaktadır (İYİ Parti, 2024: 47-49).

DEM Partinin 106 sayfalık yerel yönetim bildirgesi ve ayrıca partinin Kadın Meclisleri tarafından hazırlanan 36 sayfalık Kadın Seçim Bildirgesi bulunmaktadır. Bu belgeler “Yerel Demokrasiyle Özgür Kentlere” sloganı ve “kadın iradesiyle yerel demokrasi” anlayışı etrafında şekillendirilmiştir. Kadınların özgür ve özerk olarak örgütlenmesi ve yerel yönetimlerin politika üretme ve hizmet vermelerinde toplumsal cinsiyet eşitliği vurgusu yapılmaktadır (DEM Parti, 2024a).

TİP’in 44 sayfalık bildirgesi Halkçı, Kamucu, Sosyalist Belediyecilik sloganı etrafında şekillenmiştir. Kadınlara yönelik politikalar “Kadın Merkezli Bir Düzenleme Mümkün” başlıklı bölümde yer almaktadır. Belgede toplumsal cinsiyet eşitliği için çalışılacağı belirtilmektedir (TİP, 2024).

DEVA Partisi Genel Başkanı Ali Babacan’ın, 4 Mart 2024 tarihinde DEVA Partisinin sosyal medya hesabından yaptığı açıklamada 2022 yılında hazırladıkları, 44 sayfalık “Yerel Yönetimler ve Şehircilik Eylem Planı”nı seçim beyannamesi olarak kabul ettikleri ifade edilmektedir (DEVA Partisi [@devapartisi], 2024). Eylem Planında toplumsal cinsiyet eşitliği kavramı geçmemekle beraber “kadın dostu kentler” programı dahilinde katılımcılık, ekonomik güçlendirme ve kadına karşı şiddet alanlarında projeler önerilmektedir (DEVA Partisi, 2022).

Yeniden Refah Partisi’nin 44 sayfalık beyannamesi “Ahlaklı Belediyecilik” sloganı etrafında şekillenmiştir. “Kıymetli Kadınlarımız” başlıklı bölümde 13 maddede kadınlara yönelik politika ve vaatler sıralanmıştır. Belgede aynı zamanda “Halkçı belediyelerin açtığı toplumsal cinsiyet eşitliği ofislerini” kapatacakları ve “bu sapkın örgütlerin eline düşen evlatlarımızı bataklıktan çekip” çıkaracakları ifadeleri yer almaktadır (Yeniden Refah Partisi, 2024: 41).

HÜDAPAR’ın 27 sayfalık beyannamesi “Dürüst Belediyecilik ve Gerçek Hizmet” sloganı etrafında şekillendirilmiştir. 13 prensip ve bölüm şeklinde yazılmış olan beyannamede kadınlara yönelik bir bölüm yer almamaktadır. Kadınlar aile çerçevesinde çocuk ve gençlerle birlikte zikredilmektedir (HÜDAPAR, 2024).

BBP mecliste temsil edilmemesine rağmen seçimlerde bir il belediyesi kazandığı ve bir seçim beyannamesi açıkladığı için çalışmaya dahil edilmiştir. “İlkeli Belediyecilik” sloganı etrafında şekillenen beyannamede “Kadın Politikaları” alt başlığı altında “kadın dostu şehir” anlayışı benimsenmiştir (BBP, 2024: 9, 22). Kadınların nüfusun yarısı olarak sosyal, kültürel ve ekonomik potansiyelinden bahsedilen belgede kadınlar hem aile birliği hem de toplumsal önemleri açısından ele alınmakta, toplumsal cinsiyet temelli eşitsizlikleri giderici proje ve politikalar sunulmaktadır.

2.1. Kadınların Siyasal Katılımı

Bu bölümde kadınların seçimle göreve gelinen belediye başkanlığı, belediye meclis üyeliği gibi pozisyonlarla yerel yönetimlerin atanmış yönetici kadrolarına gelmeleri ve yerel politikaların belirlenmesinde ve uygulanmasında kadınların karar alma mekanizmalarında yer almaları konularında siyasal partilerin pozisyonları, vizyon ve projeleri incelenmektedir.

AK Parti seçim beyannamesi “Katılımcılık, Şeffaflık ve Hesap Verilebilirlik” başlığı altında gençler, yaşlılar, çocuklar, engelliler ile dul ve yetimler olmak üzere dezavantajlı gruplar arasında kadınları da sıralamak suretiyle bu kesimlerin sorunlarının kendilerinden dinlendiğini belirtmektedir. Ayrıca yerel yönetimlerde kadın temsiliyetini 2009’dan 2019’a kadar yükselttikleri ifade edilmektedir. Kadın belediye başkan oranı 2009’da %0,9 iken 2019’da %3’e, kadın belediye meclis üyesi oranı ise 2009’da yüzde 4,5’ten 2019’da %11,1’e yükseltmiştir (AK Parti, 2024: 31). Katılımcılık vaatleri arasında kadınlara yönelik bir hedef belirtilmemekle birlikte “Aileler, kadınlar, gençler, engelliler, yaşlılar,

gaziler, şehit yakınları ve ihtiyaç sahipleri AK Parti Belediyeciliği'nin merkezinde yer almaya devam edecek" ifadesi yer almaktadır (AK Parti, 2024: 32). "Duyarlı ve Kapsamlı Sosyal Belediyecilik" başlığı altında ise kadınların yerel yönetimlerde başkan, yönetici ve meclis üyelik sayılarının artırıldığı, "aile değerlerini ihmal etmeyecek ve koruyacak şekilde" kadınların yerelde güçlendirildiği vurgusuyla birlikte ifade edilmektedir (AK Parti, 2024: 93).

CHP ise kadınların yerel yönetimlerde temsiliyeti konusuna ayrı bir yer açmamıştır. Beyannamenin "Kadın Merkezli Bir Belediye" bölümünde "Kadın yönetici ve çalışan istihdamında cinsiyet eşitliğini esas alacağız." ifadesine yer verilmektedir (CHP, 2024: 67).

MHP seçim beyannamesindeki vaatler arasında toplumsal cinsiyet kavramına referans verilerek şu ifade yer almaktadır: "Toplumsal cinsiyet eşitliği anlayışını yerleştirme genel hedefi doğrultusunda kadınların yerel karar alma süreçlerine katılımını artıracamız (MHP, 2024: 24)."

İYİP seçim beyannamesinde kadının yerelde temsiliyetini artırmak vaadinde bulunmaktadır. Belediye meclislerinde "kadın üyelerin sayısının artırılması", "eşit ve yeterli temsili" ifadeleri "Yerel Temsil Gücünün Artırılması" ile "Yerel Demokrasi ve Yönetişim Güçlenecek" adlı iki farklı bölümde yer almaktadır (İYİ Parti, 2024: 16, 27). Ayrıca katılımcı demokrasinin önemli kurumlarından olan kent konseyleri bünyesinde oluşturulacak olan kadın meclislerinin "kapsayıcı bir yapıda ve etkin olarak çalışmasının destekleneceği" ifade edilmektedir. Kadınların önündeki engellerden biri olan dayanışma ağlarının eksikliğine de değinilen belgede "kadınlar arası iş birliği ve dayanışmayı sağlamak amacıyla yerel düzeyde dernekleşme ve inisiyatif geliştirmelerine destek" verileceği ve "kadına yönelik çalışmalar yürüten sivil toplum kuruluşlarının bilgi ve deneyimlerinden faydalanılacağı"; "faaliyetlerin planlanması ve yürütülmesinde ortak paydaş kabul edileceği" ve "özellikle kent konseyi kadın meclislerinde aktif rol üstlenmelerinin" sağlanacağı belirtilmektedir (İYİ Parti, 2024: 48).

DEM Parti Kadın Meclisinin hazırladığı yerel seçim bildirgesinde kadınların siyasete katılımıyla yerel demokrasi vurgusu yapılmıştır. 2024 seçimleri aday belirleme sürecinde yapılan ön seçimlerde kadınların geniş katılım sağladığı belirtilmiştir. Eş başkanlık sistemiyle yerelde kadının tam katılımını sağlanması ve fermuar modeliyle de belediye ve il genel meclis listelerini bir kadın-bir erkek olarak düzenleme uygulamasını sürdürülmesi vaat edilmektedir (DEM Parti, 2024b: 9). Bildirgede ayrıca seçilenlerle çalışanları bünyesinde bulunduracak olan "Belediye Kadın Meclisleri"ni kuracakları belirtilmektedir. Ayrıca "meclis içinde meclis" pratik çalışmalarını yürütmek amacıyla "Kadın Kurulları" ve "Kadın Koordinasyonları" ile kadın ve erkek seçilmişlerin yer aldığı "Kadın-Erkek Eşitlik Komisyonları"ni geliştirmek ve yaygınlaştırmak suretiyle kadınların yerel karar alma süreçlerinde daha etkin olmaları amaçlanmaktadır (DEM Parti, 2024b: 11-12). Kadınların daha bilinçli bir şekilde siyaset yapmaları amacıyla "Kadın Siyaset Akademileri", "Yerel Yönetim Kadın Politikaları Okulları"nın yaygınlaştırılacağı belirtilmektedir (DEM Parti, 2024b: 14). Köy, mahalle ve kentlerin sorunlarını çözmek için kurulacak "Mahalle Meclisleri" ile kadınların katılımını güçlendirecekleri ifade edilmektedir (DEM Parti, 2024b: 15). Bildirgede ayrıca genç kadınlara da özel bir yer ayrılmakta ve etkin katılımlarının "kadın politikalarını belirleyen tüm birimlerde" güçlendirileceği belirtilmektedir (DEM Parti, 2024b: 12). Son olarak politika yapım süreçlerinin tüm aşamalarında, bir başka ifadeyle stratejik planlama, bütçeleme, tartışma ve karar verme gibi süreçlerinde kadın meclisleri ve kadın örgütleriyle birlikte çalışılacağı taahhüt edilmektedir (DEM Parti, 2024b: 15).

TİP yerel seçim bildirgesinde politikaların belirlenmesinden uygulanmasına kadar katılımcılık ilkesi çerçevesinde toplumun tüm kesimlerinin yer alması gerektiğini belirtmektedir. Ayrıca eşit temsil prensibini "belediye yönetim kademelerinde; erkek egemen hegemonyaya karşı, toplumsal cinsiyete ilişkin" olarak geliştirip uygulayacağını taahhüt etmektedir. Son olarak "kadınların her alanda özgürleşmesine yönelik olarak kadın örgütleriyle birlikte ortak çalışmalar" yürütecekleri belirtilmektedir (TİP, 2024: 12).

Yeniden Refah Partisi kadın temsiliyetini artırmayı ve kadınların yerel yönetimlerde karar alma mekanizmalarında yer almasını teşvik etmeyi vaatleri arasında sıralamaktadır. Bu amaçla parti tarafından yönetilen belediyelerde “Kadın Meclisi” kuracakları beyannamede ifade edilmiştir (Yeniden Refah Partisi, 2024: 18).

DEVA Partisi “Yerel Yönetimler ve Şehircilik Eylem Planı”nda yerel yönetim mekanizmalarında kadın temsiliyetinin artırılması için cinsiyet kotası uygulamalarının hayata geçirileceği belirtilmekte ve karar alma süreçlerinde mümkün olduğunca tüm paydaşların görüşlerinin alınabildiği düzenlemeler kapsamında kadınların da diğer dezavantajlı gruplar, muhtarlar ve sivil toplum örgütleriyle birlikte katılımları sağlanacağı ifade edilmektedir (DEVA Partisi, 2022: 26). Ayrıca yerel yönetimlerde yerel eşitlik birimleri kurulacağı (DEVA Partisi, 2022: 12, 31) ve kadın erkek eşitlik komisyonlarının işlevselliğini arttırarak gerekli noktalarda tam eşitlik sağlanana kadar pozitif ayrımcılık yapma hedefi belirtilmektedir (DEVA Partisi, 2022: 31).

HÜDAPAR seçim beyannamesinde kadınların siyasete katılımıyla ilgili herhangi bir referans bulunmamaktadır. BBP beyannamesinde “katılımcı belediyeçilik” anlayışına istinaden “planlama süreçlerinde” kadın meclislerinin de görüşlerinin alınacağı zikredilmektedir (BBP, 2024: 13). Ayrıca kadınların temsiliyeti ve siyasal katılımına yönelik herhangi bir proje yer almamakta, sadece şehir hayatına katılımlarının önündeki engelleri aşmak için politikalar yürütecekleri belirtilmektedir (BBP, 2024: 22).

Toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak için kadınların siyasi temsiliyetinin yükseltilmesine ilişkin partilerin politikalarını seçim beyannameleri dışında gösterdikleri kadın aday sayısı ve yüzdeleri üzerinden de değerlendirmek mümkündür. 2024 yerel seçimlerinde siyasal partiler 2019 seçimlerine göre daha yüksek oranda kadın aday göstermişlerdir. Tablo 1’de seçilecek olan 1363 belediye başkanı için adayların siyasal partilere göre cinsiyet dağılımı gösterilmektedir. Yüksek Seçim Kurulu Açık Veri Portalı’ndan alınan verilere göre en yüksek sayıda kadın aday 145 ile DEM Parti’den, en yüksek oranda (%37,10) kadın aday ise TİP’ten gösterilmiştir. TİP’i %30,10 ile DEM Parti, %15,30 ile DEVA Partisi takip etmektedir. Yeniden Refah Partisi %1,60 ile en düşük oranda kadın aday gösteren partidir.

Tablo 1: 31 Mart 2024 Belediye Başkanlığı Seçimlerinde Adayların Siyasi Partilere Göre Cinsiyet Dağılımı

31 Mart 2024 Belediye Başkanlığı Seçimlerinde Adayların Siyasi Partilere Göre Cinsiyet Dağılımı				
Siyasi Partiler	Kadın Aday Sayısı	Erkek Aday Sayısı	Toplam	Kadın Aday Oranı
AK PARTİ	27	1.211	1.238	2,20%
CHP	103	1.009	1.112	9%
MHP	21	784	805	2,60%
İYİ PARTİ	100	850	950	11%
DEM PARTİ	145	323	468	30,10%
YENİDEN REFAH	50	1.189	1.239	1,60%
TİP	55	91	146	37,70%
DEVA PARTİSİ	82	455	537	15,30%
HÜDA PAR	23	710	733	3%
BBP	33	356	389	8%

Kaynak: Yüksek Seçim Kurulu Açık Veri Portalı (YSK, 2024c)

Tablo 2’de seçilecek olan 21001 belediye meclis üyesi için adayların siyasal partilere göre cinsiyet dağılımı verilmektedir. En yüksek sayıda kadın belediye meclis üyesi adayı 5 bin 261 ile AK Parti’den, en yüksek oranda aday ise TİP’den (40%) gösterilmiştir. TİP’i %23 ile DEM Parti, %20 ile CHP ve DEVA Partisi takip etmektedir. En düşük oranda kadın aday gösteren parti ise %8, 10 ile MHP’dir.

Tablo 2: 31 Mart 2024 Belediye Meclisi Seçimlerinde Adayların Siyasal Partilere Göre Cinsiyet Dağılımı

31 Mart 2024 Belediye Meclisi Seçimlerinde Adayların Siyasal Partilere Göre Cinsiyet Dağılımı				
Siyasi Partiler	Kadın Aday Sayısı	Erkek Aday Sayısı	Toplam	Kadın Aday Oranı
AK PARTİ	5.261	29.315	34.576	% 15,20
CHP	3.926	15.551	19.477	% 20
MHP	1.003	11.31	12.313	% 8,10
İYİ PARTİ	2.466	10.386	12.852	% 19,20
DEM PARTİ	900	3.002	3.902	% 23
YENİDEN REFAH	1.191	11.937	13.128	%9
TİP	964	1.437	2.401	%40
DEVA PARTİSİ	753	2.926	3.679	%20
HÜDA PAR	289	2.984	3.273	%8,80
BBP	393	3.556	3.949	%10

Kaynak: YSK Açık Veri Portalı (YSK, 2024d)

Tablo 3’te toplam 1280 il genel meclisi üyesi için adayların siyasal partilere göre cinsiyet dağılımı verilmektedir. En yüksek sayıda kadın il genel meclisi üyesi adayı 146 ile AK Parti’den, en yüksek oranda aday ise TİP’den (%35) gösterilmiştir. TİP’i %17,8 ile DEVA Parti, %12,2 ile DEM Parti takip etmektedir. En düşük oranda kadın aday ise %3,8 ile MHP’den gösterilmiştir.

Tablo 3: 31 Mart 2024 Belediye Meclisi Seçimlerinde Adayların Siyasal Partilere Göre Cinsiyet Dağılımı

31 Mart 2024 İl Genel Meclisi Seçimlerinde Adayların Siyasal Partilere Göre Cinsiyet Dağılımı				
Siyasi Partiler	Kadın Aday Sayısı	Erkek Aday Sayısı	Toplam	Kadın Aday Oranı
AK PARTİ	146	2.278	2.424	%6
CHP	93	1.137	1230	%7,5
MHP	55	1.403	1.458	%3,8
İYİ PARTİ	72	724	796	%9
DEM Parti	46	331	377	%12,2
YENİDEN REFAH	39	782	821	%4,8
TİP	139	255	394	%35
DEVA PARTİSİ	63	290	353	%17,8
HÜDA PAR	57	513	570	%10
BÜYÜK BİRLİK	46	483	529	%8,6

Kaynak: YSK Açık Veri Portalı (YSK, 2024f)

Tablo 4'te toplam büyükşehir belediye başkanı için adayların siyasal partilere göre cinsiyet dağılımı verilmektedir. En yüksek sayıda kadın büyükşehir belediye başkanı adayı ve en yüksek oranda aday DEM Parti'den (%32) gösterilmiştir. DEM Partiyi %30 ile TİP, %16,7 ile CHP takip etmektedir. MHP ve HÜDAPAR'dan hiç kadın aday gösterilmemiştir.

Tablo 4: 31 Mart 2024 Büyükşehir Belediye Başkanı Seçimlerinde Adayların Siyasi Partilere Göre Cinsiyet Dağılımı

31 Mart 2024 Büyükşehir Belediye Başkanı Seçimlerinde Adayların Siyasi Partilere Göre Cinsiyet Dağılımı				
Siyasi Partiler	Kadın Aday Sayısı	Erkek Aday Sayısı	Toplam	Kadın Aday Oranı
AK PARTİ	1	27	28	%3,5
CHP	5	25	30	% 16,7
MHP	0	2	2	%0
İYİ PARTİ	4	26	30	%13,3
DEM PARTİ	9	19	28	%32
TİP	3	7	10	%30
DEVA PARTİSİ	2	24	26	%7,7
YENİDEN REFAH	1	28	29	%3,4
HÜDA PAR	0	26	26	%0

Kaynak: YSK Açık Veri Portalı (YSK, 2024e)

2.2 Kadınların Ekonomik Olarak Güçlendirilmesi

Kadınların ekonomik olarak güçlendirilmesi toplumsal eşitliğin sağlanması ve sürdürülebilir kalkınma açısından önemlidir. HÜDAPAR dışında incelenen tüm partilerin beyannamelerinde kadınların çalışma hayatına katılımlarıyla ilgili prensipler ve vaatler yer almaktadır.

AK Parti beyannamesinde kadınların çalışma hayatına katılmalarını destekleyici politikalara "Şehir ve Çevre", "Toplumsal Refah Öncelikli Şehir Ekonomisi" ve "Kapsayıcı Sosyal Belediyecilik" bölümlerinde yer verilmektedir. İlk iki bölümde kadınlar ve gençler birlikte sıralanmış ve onlara yönelik yeni iş ve girişim ortamları yaratmak amacı genel çerçeve olarak çizilmektedir. Ayrıca kadınların iş-ev hayatı dengesine yönelik olarak kısmı zamanlı çalışma imkanlarının yaygınlaştırılacağı ifade edilmektedir (AK Parti, 2024: 81). "Şehir ve Çevre" bölümünde çevreye duyarlı toplum kesimleri arasında öncelikli olarak kadınlar ve gençler zikredilerek üretime katılmalarını destekleyen projeler oluşturulacağı belirtilmektedir. Aynı çerçevede somut olarak geri kazanım atölyelerinin artırılması ve kadınların emekleriyle değerlendirilebilecek atıkları yenilikçi ürünlere dönüştürüleceği yer almaktadır (AK Parti, 2024: 73,79). "Sosyal Belediyecilik" bölümünde AK Partinin günümüze kadar sürdürmekte olduğu kadınlara yönelik meslek ve el sanatları kursları, destek ve iş kurmak isteyen girişimci kadınlara verilen eğitimlerden bahsedilmektedir. Önümüzdeki dönem için kurulması planlanan "Kadın Girişimcilik Akademisi" (KAGA) bünyesinde "girişimcilik, finansal okuryazarlık, dil, pazarlama, teknoloji becerileri, e-ticaret gibi uygulamalı eğitimlerin" verilip sonrasında iş hayatına yönlendirileceği belirtilmektedir. Ayrıca belediyelerde "Girişimci Kadınlar Ağı"nın oluşturulması teşvik edilecektir. Bu projelerdeki prensip ise "aileyi güçlendirme ve koruma hedefinden taviz vermeden kadın haklarına ve çocuğun üstün yararına duyarlı belediyecilik" olarak ifade edilmektedir (AK Parti, 2024: 97). Ev kadınlarının ise geleneksel-yöresel ürün üretiminde rol almalarının teşvik edileceği, böylece turizm ve ticaretin gelişeceği de belirtilmektedir.

CHP seçim bildirgesinde kadınların çalışma hayatına katılmaları “herkes için eşit ve adil çalışma hayatı” ve “cinsiyet eşitliği” prensipleri çerçevesinde ele alınmaktadır (CHP, 2024: 62, 67). Bu kapsamda kadınların iş hayatına katılımının önündeki engellerin kaldırılacağı belirtilmektedir. Bu amaçla meslek edindirme kursları ve istihdam bürolarının yaygınlaştırılması vaatler arasındadır. Ayrıca kadın girişimcilerin ve kadın kooperatiflerinin destekleneceği ifade edilmektedir (CHP, 2024: 67).

MHP beyannamesinde kadınların çalışma hayatına katılmaları, kadının aile ile olan bağının korunması arasında bir bağlantı kurularak ele alınmaktadır. Kadınlar için yeni iş imkanları sağlanacağı ve bu doğrultuda mesleki eğitim merkezlerinin sayısı ve kapsamının artırılacağı yer almaktadır. Fakat kadınların işgücüne katılımının aileyi koruma prensibi dahilinde gerçekleştirileceği belirtilmektedir. Ayrıca kadın girişimciliğinin desteklenmesi ve bu kapsamda belediyelerin bazı ihtiyaçlarını kadın işletme ve kooperatifleri aracılığıyla karşılanması vaatler arasındadır (MHP, 2024: 14).

İYİP beyannamesinde kadınların çalışma hayatına katılmasının kent ekonomisinin en önemli unsurlarından biri olduğu ifade edilmekte (İYİ Parti, 2024: 48) ve konu hakkında iki farklı vaat yer almaktadır. Birincisi iş arayan ile işveren arasında köprü olacak istihdam ofisleri açılması (İYİ Parti, 2024: 36), ikincisi ise uygulamalı eğitim programlarıdır. Kadınlara yönelik olarak listelenen eğitim programları “aile ekonomisi, evsel katı atık yönetimi, girişimcilik ve kentsel tarım uygulamaları”dır (İYİ Parti, 2024: 73).

DEM Parti seçim bildirgesinde kadın istihdamını desteklemek için “komünal üretim alanları” oluşturma yaklaşımıyla belediyeler içerisinde kadın ekonomi müdürlükleri kurularak koordine edilmesi gibi farklı proje önerileri bulunmaktadır. Bunlardan biri pilot bölgelerde “Dijital Pazarlama ve Meslek Kursları” açarak “bu kurslardan mezun olan kadınların ürettiklerini dijital pazarlarda satabilmelerini sağlamak”tır. Ayrıca teşvik ve destek programları oluşturulması, “kadınların işyeri açması durumunda belediyelere ödenecek harç ve vergilerde indirim yapılmasını” vaatler arasındadır (DEM Parti, 2024b: 17). Bir başka proje ise “Özgür Kadın Kooperatifleri”dir. Bu kapsamda “var olan ve açılmak istenen kadın kooperatifleriyle protokoller imzalayarak yaygınlaşmalarını sağlamak”, söz konusu “protokollerin yerine getirilmesine dönük yönlendirici, destekleyici birimler oluşturmak”, “kırsal bölgelerde bulunan kadın kooperatifleri ve kadın üreticilere ürünlerini taşımaları için lojistik destek sunarak depolama merkezleri oluşturmak” vaatler arasındadır (DEM Parti, 2024b: 18). Ayrıca “kadın kent bostanları” “kapı önü bostancılığı” projeleri ve “tohum evleri” aracılığıyla ücretsiz fide hizmeti sunmak suretiyle kırsal kesimdeki kadınların da ekonomik faaliyetleri desteklenmesi planlanmaktadır. “Kadın Ekonomi ve İnovasyon Merkezleri” açarak yeni fikirlerin ve girişimlerin desteklenmesinin sağlanacağı, il ve ilçe belediyelerinden ayrılan kadın bütçesi ile mor stant, semt pazarları kurarak ve festivaller düzenleyerek kooperatiflerde, evlerinde, bostanlarında ürettikleri ürünlerin aracısız satılmalarının sağlanacağı belirtilmektedir. Kadınların ekonomik faaliyette de bulunacakları kırsal turizm çiftlikleri ve rotaları oluşturulacağı ifade edilmektedir. Son olarak kadınlara yönelik meslek edindirme kurslarında “toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin belirlediği mesleki rollerin dışına” çıkılacağı...şoför, tamirat ustası vb. mesleklerde kadınların da yer aldığı projeler” vaat edilmektedir (DEM Parti, 2024b: 18).

TİP seçim bildirgesinde kadınların çalışma hayatındaki yeri toplumsal cinsiyet eşitliği çerçevesinde ele alınarak ve pozitif ayrımcılık uygulamalarının hayata geçirileceği belirtilmektedir. Bu kapsamda belediye çalışanları için eşit temsiliyet hedeflenmekte, bu amaçla yeni iş alımlarında cinsiyet kotası uygulamasının %30’a çıkarılması vaat edilmektedir. Ayrıca, kadınların çalışma hakları düzenlenerek regl ve doğum izni gibi hakların verilmesi önerilmektedir. Kadın kooperatifleri kurulmasını destekleme, ve evde üretime katılan kadınların satış olanakları için kanallar yaratma ve bu konuda kadınlara eğitim ve danışmanlık hizmeti verilmesi planlanmaktadır. Belediye tarafından

kadın kooperatiflerine mekân ve maddi kaynak sağlanacağı belirtilmektedir (TİP, 2024: 25). Bu doğrultuda önerilen bir diğer proje ise “kolektif halk ticaret merkezleri”dir. Bu merkezlerden kadın girişimcilerin de yararlanması, yerelde yaptıkları ürünlerin paketlenme, dağıtım ve muhasebe işlemlerini yürütmelerinin sağlanması vaat edilmektedir. “Toplumsal cinsiyet rollerini yeniden paylaştıran eğitim programları” çerçevesinde “evlerdeki tesisat tamirlerini, basit inşaat tekniklerini, fayans döşemedi boyacılığa kadar çeşitli fiziki yetenekleri sadece kadınlara; turşu ve konserve yapmaktan, mutfakta ekonomik çözümleri bulmaya kadar “ev içi” çözümleri sadece erkeklere” öğretilmesi planlanmaktadır (TİP, 2024: 37). Bildirgede ayrıca “göçmen kadınlara yönelik eğitim ve istihdam programları düzenleneceği ve kooperatifleşmelerine olanak tanınacağı da belirtilmektedir (TİP, 2024: 38).

Yeniden Refah Partisi beyannamesinde daha çok eğitimsiz ve geleneksel olarak evde bakım ve ev işleri yapan kadınlar üzerinde projeler önerilmektedir. Bu kadınlar için evler oluşturularak halihazırda yaptıkları faaliyetlerde profesyonelleşmelerinin sağlanacağı ve “Meslek Edinme Kursları” açılacağı ifade edilmektedir. Bu kursların hangi alanlarda eğitim vereceği belirtilmemiştir, fakat kursların online olarak da verileceği ve bu kursları tamamlayan kadınlara evden çalışma olanağı sağlanacağı vurgulanmaktadır. Kadınların evdeki “patikten oyaya, tarhanadan haliya el emeği üretimleri”nin teşvik edilmesi ve kurulacak olan “Kadın Refah Kooperatifi” ile markalaştırılması vaatler arasındadır (Yeniden Refah Partisi, 2024: 20). Bunların yanı sıra “tüm sektörlerde ve özellikle e-ticaret alanında kadın istihdamı ve girişimciliğinin” desteklenmesi planlanan projeler arasındadır (Yeniden Refah Partisi, 2024: 20). Öte yandan belediyede çalışan kadınların çocuklarıyla vakit geçirebilmeleri için özel günlerde “Anne Çocuk İzni” verilmesi suretiyle kadınlara “pozitif ayrımcılık” yapılacağı ve özel sektöre de örnek olunacağı ifade edilmektedir. Bu uygulama kadınların çalışma hakları değil “şefkatli belediyecilik” çerçevesinde sunulmaktadır (Yeniden Refah Partisi, 2024: 21).

DEVA Partisi yerel yönetimler eylem planında “kadınların ekonomik adil ve etkin katılımının sağlanması” üzerinde durulmaktadır. Bu amaçla kadınlarla birlikte gençlere de verilecek olan “mekânsal destekler, girişimcilik ve pazarlama, eğitim ve kuluçka merkezi ve hızlandırıcı programlar” vaat edilen projeler arasındadır (DEVA Partisi, 2022: 31). Ayrıca kadın girişimcilere belediye alımlarında “pozitif ayrımcılık” yapılacağı ifade edilmektedir. Kadınların istihdamını artırmak ve erkeklerle eşit işe eşit ücret almalarını yaygınlaştırmak için önerilen proje ise “Mor Bayrak” uygulamasıdır. İşyerlerinin bu işareti alabilmeleri için erkeklerle aynı sayıda ve ya daha fazla kadın çalıştırmaları, eşit işe eşit ücret uygulamaları, fiziki koşullar bakımından ise engelliler için erişilebilir olmaları ve hijyen koşullarını sağlamaları gerekmektedir (DEVA Partisi, 2022: 30).

HÜDAPAR üretim ve ekonomik kalkınma için destek programlarından bahsederken kadının istihdamı konusuna yer vermemektedir. Kadınlara yönelik olacağı tahmin edilen kursların temaları ise geleneksel ev işleri, dikiş nakış, yemek yapımı ile aile ve çocuk yetiştirme eğitimlerinden oluşmaktadır (HÜDAPAR, 2024: 12).

BBP seçim beyannamesinde kadınların ekonomik olarak güçlendirilmesi için kurs programları oluşturulacağı ve “üniversite ve sivil toplum kuruluşları ile ortak geliştirilecek programlar” neticesinde kadınların istihdamının destekleneceği belirtilmektedir (BBP, 2024: 23).

2.3 Sosyal Politikalar

Bu bölümde partilerin aile politikaları, sağlık hakkı ve yoksullukla mücadele ile ilgili önerileri incelenmektedir. Aile politikaları kapsamında çocuk bakımı ve ebeveyn iznine ilişkin önerileri, bakım sorumluluklarında cinsiyet eşitliğini teşvik edip etmedikleri, iş-yaşam dengesini gözetip gözetmedikleri değerlendirilmektedir. Ayrıca kadınların kapsamlı sağlık hizmetlerine erişiminin sağlanmasına yönelik politikaları ve cinsel sağlık, üreme haklarına yönelik tutumları incelenmektedir.

Son olarak sosyal hizmetlerde ve sosyoekonomik eşitsizlikle mücadelede kadınlara ve toplumsal cinsiyet eşitliğine yaklaşımları değerlendirilmektedir.

AK Parti beyannameyi sosyal politikalarını sosyal belediyeçilik kavramı çerçevesinde aile merkezli bir vizyonla açıklamaktadır. AK Parti belediyelerinin gerçekleştirmiş olduğu projeler ile yeni önerileri ailenin tüm fertlerini kapsayacak şekilde tasarlanmaktadır. Örneğin, kurulan sağlık yapılanmalarının “ailenin sağlığı, kadınlarımızın ve çocuklarımızın bünyelerinin güçlü kalması adına” (AK Parti, 2024: 93) geliştirildiği belirtilmektedir. Bir başka aile odaklı hizmet ise ailelerin birlikte vakit geçirebilecekleri “atölyeleri, çocuk oyun alanları, kreşleri, havuzları, spor salonları, toplantı salonları, kafeteryaları ve diğer birimleri” barındıran “sosyal, kültürel, sportif etkinlikler ile eğitim alabildikleri aile yaşam merkezleridir”(AK Parti, 2024: 93). “Evlilik ve aile okulu” ise evlilik öncesi ve süresince eğitim, rehberlik ve psikolojik hizmet verecek kurumlar olarak önerilmektedir (AK Parti, 2024: 97). Aile merkezli bu hizmetler dışında belgede kadınların istihdamının önündeki engellerden biri olan geleneksel olarak evde bakım yükümlülüklerini üstlenmeleri konusuna yönelik olarak “çalışmak ile ev hayatı arasında tercih yapma zorunluluğunu ortadan kaldıran bir anlayış” benimsendiği belirtilmektedir (AK Parti, 2024: 81). Bu amaçla kreş, engelli ve yaşlı bakım merkezlerinin artırılacağı verilen vaatler arasındadır. Ev kadınlarıyla çalışan kadınların sosyalleşeceği lokaller kurulacağı da belirtilmektedir (AK Parti, 2024: 93).

CHP bildirgesinde “Dayanışmacı Belediyeçilik” başlığı altında dezavantajlı gruplara yönelik sosyal politikaları belirlenmektedir. Kadınlara yönelik olarak “mevcut kreşlerin sayılarının ve niteliğinin” artırılması önerilmekte ve altında yatan amacın da kadın istihdamının artırılması olduğu ve bu sebeple “özellikle sanayi sitelerine, esnaf işletmelerinin yoğun olduğu mahallelere” yoğunlaşılacağı ifade edilmektedir. Ayrıca ulaşım sistemlerini “kadının toplumsal hayata katılımını sağlayacak şekilde tasarlanacağı” vaatler arasındadır. Kadın ve aile sağlığı konularında ise “anne sağlığını her aşamada takip edecek sistem”in yaygınlaştırılacağı ve “belediye hizmetlerinde kadınlara pozitif ayrımcılık” uygulanacağı belirtilmektedir (CHP, 2024: 67). Sosyal yardımlar alanında ise kadınları da ilgilendiren “yenidoğanlara ve ailelerine yönelik destek paketleri” dağıtılması önerilen projeler arasındadır (CHP, 2024: 68).

MHP seçim beyannameyi sosyal hizmetlerin aile temelli olduğu görülmektedir. Öncelikle toplumun karşı karşıya olduğu tehlikeler şöyle sıralanmaktadır; “toplumun cinsiyetsizleştirilmesi”, “erkek ve kadın rollerinin aşındırılması”, ailenin erozyonu (MHP, 2024: 6). Aileyi toplumun temel taşı, “Türk kadını”nı ise “milli bekamızın teminatı yeni nesilleri yetiştiren” olarak tasvir eden belgede özellikle “ev hanımlarının yükünü azaltma” amacı açıkça ifade edilmektedir (MHP, 2024: 14). “Aile bütünlüğünü ve geleneksel Türk aile modelini korumak” adına aile ve yaşam merkezleri kurulacağı belirtilmektedir (MHP, 2024: 23). Kadınlara fırsat eşitliği sunulacağı belirtilmekle birlikte sunulan öneriler arasında kadın sağlığına ilişkin bir öneri bulunmamaktadır. Kurulması planlanan kreşlere ise sadece çalışan kadınların değil ev hanımlarının da çocuklarını gönderebileceklerinin altı çizilmektedir. Burada amacın “çocukların eğitime intibakının olduğu vurgulanmaktadır. Ayrıca kadınların spor ve kültürel faaliyetlerde bulunmalarına imkân tanıyacak olan sosyal yaşam alanları inşa edileceği belirtilmektedir (MHP, 2024: 14).

İYİP beyannameyi sosyal hizmet ve politikalar konusunda toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin ortadan kaldırılması perspektifini içeren ifadelerin yanı sıra aile merkezli bakış açısını yansıtan vurguların birlikte yer aldığı görülmektedir. “Kadınlara yönelik cinsiyete dayalı herhangi bir ayırım, mahrumiyet veya kısıtlamanın ortadan kaldırılması” amacıyla sosyal yardım ve hizmetlerin yürütüleceği ifade edilmektedir. Ayrıca kadınlar için geliştirilecek olan sosyal hizmetlerin “aile kurumunun huzuru ve devamlılığı çerçevesinde” olacağı ve bu amaçla “Güçlü Kadın, Güçlü Aile” uygulamasının başlatılacağı belirtilmektedir (İYİ Parti, 2024: 48). Sağlığa erişim konusunda ise belgede

belediyelerin oluşturacağı tıp merkezlerinde kadın hastalıkları ve doğum hizmetleri verileceği ve sosyal güvenliği olmayan diğer gruplarla birlikte kadınlara da öncelik tanınması vaat edilmektedir (İYİ Parti, 2024: 75).

DEM Parti seçim bildirgesinde sosyal politikaların eşitlikçi ve özgürlükçü temelde oluşturulacağı belirtilmektedir (DEM Parti, 2024a: 84). Kadınların bakım emeğinin “erkek egemen kapitalist sistem” tarafından yok sayılmasına karşı kurulacak olan kamusal kreşler, yaşlı, hasta, engelli bakım hizmetleri ile toplumsallaştırılacağı ifade edilmektedir (DEM Parti, 2024b: 12). Kreşlerin çalışan ve engelli çocukları olan kadınlara hizmet vermesi öncelenmektedir (DEM Parti, 2024b: 28). Ayrıca kadınlar homojen bir grup olarak görülmemekte, engelli, genç, mülteci ve göçmen kadınların (DEM Parti, 2024b: 32-33) sorunlarına da değinilmektedir. Üniversitede okuyan genç kadınların barınma sorunlarına yönelik yurt projesi, maddi imkanların yokluğu nedeniyle eğitimlerine devam edemeyenlere burs temini (DEM Parti, 2024b: 20), engelli kadınlar için “erişilebilir özgür yaşam merkezleri” vaatler arasındadır. Ayrıca engelli kadınların eğitim, sağlık, spor, barınma, ulaşım, çalışma gibi haklara erişimlerini sağlamak için “Eşitlik Birimleri” oluşturulması planlanmaktadır (DEM Parti, 2024b: 28). Sağlığa erişim ve kadına özgü ihtiyaçların giderilmesine de yer veren belgede bu konuda kadın örgütleriyle birlikte çalışacağı ifade edilmektedir. Belediyelerde kadın sağlığı merkezleri oluşturulması, kadın anatomisi, regl, menopoz, kronik rahatsızlıklar, meme kanseri ve benzeri atölye çalışmaları, gezici kadın sağlık ekipleri oluşturmak suretiyle “köylerde, mahallelerde ücretsiz sağlık taramaları ve, eğitim çalışmaları” planlanan projelerden bazılarıdır (DEM Parti, 2024b: 29-30). Ayrıca kadınlara ücretsiz hijyen malzemeleri dağıtan ped-matik projesinin de pilot bölgelerde uygulanacağı belirtilmektedir (DEM Parti, 2024b: 19).

TİP bildirgesinde sosyal politikalar kadınların iş-yaşam dengesini, barınma, sağlık ve çalışma haklarını gözetken, dayanışmacılığı ön planda tutan bir çerçevede ele alınmaktadır. Bu amaçla “imece” adı altında her mahallede ortak yaşama merkezleri kurularak kadınların üzerindeki “ev içi yeniden üretim ve bakıma ilişkin yüklerini toplumsallaştırma” amaçlanmaktadır (TİP, 2024: 10). Kadınların “ücretsiz ev içi emek sömürsünün önüne geçileceği” ifade edilmektedir. Ayrıca belediyelerin tüm birimlerinde tüm gün hizmet veren kreşler açılmak suretiyle kadınların “üzerine yıkılan bakım emeğine” yönelik hizmetler verilmesi, bu kreşlerde çalışan kadınlara öncelik tanınması planlanmaktadır (TİP, 2024: 25). Bunların yanı sıra kadınların ev sahibi olmaları için düzenlemeler yapılacağı, kadın öğrencilere inşa edilmesi planlanan yurtlarda öncelik tanınacağı belirtilmektedir. Sağlık alanında ise kadınların cinsel sağlık konularında eğitileceği, “cinsel yolla bulaşan enfeksiyonların tespiti için ücretsiz tarama testleri” sunulacağı ifade edilmektedir (TİP, 2024: 26). Genel prensip olarak sosyal yardım politikalarının “kadınları evden çıkartacak şekilde düzenlenmesi” öngörülmektedir (TİP, 2024: 37).

DEVA Partisi Eylem Planında sosyal politikalar kadın ve aileleri destekleyici şekilde tasarlanmıştır. Projelerden biri “mahallelerde kadın-aile-gençlik-okuma merkezleri”dir. Bu merkezlerde vatandaşların gönüllü olarak yoksul ailelerin çocuklarına eğitim desteği verilmesi planlanmaktadır (DEVA Partisi, 2022: 30). Bir başka proje ise “Destek Merkezleri”dir. Bu merkezlerde çocuk, engelli ve yaşlı bakımlarının yapılacağı ve böylelikle kadın ve aileyi destekleyecekleri belirtilmektedir. Ayrıca “organize sanayi bölgeleri ve istihdam yoğun bölgelerde, çalışan az gelirli kadının ihtiyacını karşılayacak ücretsiz kreş ve bakım desteği” verilmesi vaat edilmektedir. Gerekirdiği takdirde “bakımevi ve kreş hizmetlerinin özel sektörden temin edilip sübvansiyonlu olarak ihtiyaç sahiplerinin yararlanması” da gündeme alınacak projelerden biridir (DEVA Partisi, 2022: 31). Muhtaç durumdaki dul ve yetimler dahil olmak üzere dar gelirli ailelere sosyal konut projeleri de vaatler arasındadır (DEVA Partisi, 2022: 28). Ayrıca kentsel sosyal dönüşümde “kadının insan haklarını ve özgürlüklerini daha etkin kullanabildiği, kadın ve ailenin merkeze alındığı, tek tipe

indirgenmemiş, kimseyi yerinden etmeyen” projelerin destekleneceği belirtilmektedir (DEVA Partisi, 2022: 30).

Yeniden Refah Partisi beyannamesinde kadınlar öncelikle anne olarak görülmekte fakat çalışan kadınların yaşadıkları sorunları çözmeye yönelik sosyal hizmetler de sunulmaktadır. Çalışan anneler için her mahallede “Refah Çocuk Kreşi” kurulacağı belirtilmektedir. Bu kurumların “kâr amacı gütmeyen, çok uygun fiyatlı, ihtiyaç sahiplerine ise ücretsiz” olması planlanmaktadır. Sosyal yardımların da ailelere kadınlar aracılığıyla ulaştırılacağı belirtilmektedir. “Yuvayı dışı kuşun yapması” anlayışıyla yapılacak olan desteklerle “çocuklarını besleyemeyecek kadının kalmayacağı ifade edilmektedir. Ayrıca yenidoğan desteği kapsamında bebeklere mama ve çocuk bezinin 12 ay ücretsiz sağlanması planlanmaktadır (Yeniden Refah Partisi, 2024: 20). Kadınların sağlık hizmetlerine erişimi konusunda ise kurulacak olan “Kadın Refahı Sağlık Birimi” “aile yaşamından iş yüküne günün ağır yükü”nü taşıyan kadınların hem psikolojik hem de fiziksel destek alabileceği belirtilmektedir. Kanserin erken teşhisi, terapi desteği ve tedavilerine erişim imkânı olmayan kadınların masraflarının belediye tarafından karşılanması bu projenin birer parçasıdır (Yeniden Refah Partisi, 2024: 21).

HÜDAPAR’da “sosyal ve dayanışmacı belediyecilik” bölümünde kadınların ihtiyaçlarına yönelik özel herhangi bir vaat yada öneri yer almamaktadır. Fakat kreşler açılacağı ve dar gelirli vatandaşların buralardan ücretsiz yararlanacağı belirtilmektedir. “Evlilik Fonu” ile evlenmek isteyenlere yardım, ve “evli öğrenci yurtları” da vaatler arasındadır (HÜDAPAR, 2024: 13).

BBP sosyal politikalarını “mazluma uzanan şefkatli el” olarak tanımlamaktadır. Belgede şehirdeki “engelliler, yaşlılar, korunmaya muhtaç gençler” gibi hassas gruplar arasında kadınları da sıralanarak onlara “özel hizmet ve destekleri içeren politikalar” ve “faydalanabilecekleri sosyalleşme ve rehabilite alanlarını” oluşturulacağı belirtilmektedir (BBP, 2024: 21). Bu kapsamda çocuk ve yaşlı bakımı, kreş gibi hizmetlerin sağlanacağı vaatler arasındadır. Buradaki amacın “kadınların kentsel iş gücü piyasasına aktif katılımının önündeki engellerin kaldırılması” olduğu ifade edilmektedir. Kadınlar için ayrıca sosyal ve kültürel hayata katılımlarını geliştirecek projeler önerilmektedir. Bunlar “hobi kursları, sosyal alan, kültür ve sanat etkinlikleri, panel ve söyleşi programları, şehir içi ve dışı gezi programları gibi etkinlik”lerdir (BBP, 2024: 23). Kadınların sağlık hizmetlerine erişim konusunda herhangi bir program önerilmemekle birlikte “dezavantajlı gruplara yönelik sağlık kontrolleri” gerçekleştirilmesi için çalışılacağı belirtilmektedir (BBP, 2024: 21) Sosyal yardımlar konusunda ise aile merkezli bir bakış açısı söz konusudur (BBP, 2024: 22).

2.4 Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele

Bu bölümde partilerin genel olarak toplumsal cinsiyet temelli şiddete bakış açıları, önlemeye yönelik önerileri, şiddet mağdurlarına destek programları, kadına yönelik şiddeti perçinleyen kültürel norm ve tutumları değiştirmeye yönelik girişimleri incelenmektedir.

AK Parti beyannamesinde toplumsal cinsiyet temelli şiddet “aile içi şiddet” olarak tasvir edilmektedir. Konuyla mücadele kapsamında “ailenin iç huzurunun temini ve aile bütünlüğünün sağlanmasını”(AK Parti, 2024: 93) amaçlayan “aile akademi”lerinde eğitimlerin artırılacağı ifade edilmektedir. Ayrıca “şiddetin tespiti söz konusu olduğunda anında müdahale edecek mekanizmaların geliştirileceği” belirtilmektedir (AK Parti, 2024: 97).

CHP bildirgesinde “aile içi ilişkileri güçlendirmek ve krizlere müdahale etmek amacıyla” açılan “Aile Danışmanlık ve Eğitim Merkezleri”nin ülke çapında yaygınlaştırılması öne çıkmaktadır (CHP, 2024: 68). Ayrıca şiddet mağdurlarına yönelik olarak açılmış olan ve sürekli hizmet veren “Kadın Destek Hattı” ile şiddetten kaçan kadınların güvenli barınması için kurulan “tasarımında ve yürütülmesinde doğrudan kadınların rol aldığı” “Kadın Dayanışma Evleri” de genişletilecek projeler arasında sayılmaktadır (CHP, 2024: 68).

MHP seçim beyannamesinde toplumsal cinsiyet temelli şiddet konusuna yer verilmemektedir. Fakat ailelere rehberlik, eğitim ve psikolojik destek hizmeti verecek olan “Aile Destek Hattı” kurulması önerilmekte ve aile içi iletişimin iyileştirilmesi için seminer ve programlar düzenleneceği ifade edilmektedir (MHP, 2024: 14).

İYİ Parti seçim beyannamesinde “toplumsal cinsiyet eşitliği” ve “kadına karşı şiddetin önlenmesi” konusunda eğitimler verileceği (İYİ Parti, 2024: 73), kadınlara yönelik sosyal politikaların konularından birinin kadına karşı “aile içi-dışı şiddet olacağı” belirtilmektedir. “Kadına Destek Merkezleri” ile sürekli olarak kadınlarla iletişim içinde olunacağı ve problemlerinin çözüleceği ifade edilmektedir (İYİ Parti, 2024: 48).

DEM Parti Kadın Meclisinin hazırladığı seçim bildirgesinde kadına yönelik şiddeti önleme ve şiddete maruz kalmış olan kadınlara destek konularında uluslararası belgeler olan CEDAW, Pekin Deklarasyonu ve İstanbul Sözleşmesi referans olarak kabul edilerek (DEM Parti, 2024b: 21) çeşitli projeler ve politikalar önerilmektedir. Seçim bildirgesinde kadına yönelik şiddetin önlenmesi için bir bütçe ayrılması, yapılacak araştırma sonucunda bir şiddet haritası oluşturulması ve her yıl bunun ışığında eylem planı hazırlanması planlanmaktadır. Ayrıca “cinsiyetçiliğe ve şiddete karşı katılımcıların anadilinde eğitimler ve ... bilinçlendirme faaliyetleri” yapılması öngörülmektedir (DEM Parti, 2024a: 37). Belgede belediye çalışanı olan erkeklerden kadına yönelik kötü muamele ve şiddet uygulayanlara “(şiddet, taciz, tecavüz, dayak, hakaret, çok eşlilik vb.)” toplu sözleşme hükümleri arasında belirtilecek olan sözleşmelerinin feshi dahil çeşitli yaptırımlar uygulanacağı belirtilmektedir (DEM Parti, 2024b: 12). Şiddet riski altındaki kadınlar için kurulan “ilk adım istasyonları”nda ise acil ihtiyaçlarının giderilmesi söz konusu olacaktır. “Şiddete maruz kalan kadınların sosyal, psikolojik, ekonomik, hukuki desteğe ve sığınağa kolay erişebilmesi için Kadın Merkezleri, Kadın Yaşam Evleri ve Dayanışma Merkezlerinin sayısını artıracacağı ve anadilde hizmet verileceği” ifade edilmektedir (DEM Parti, 2024a: 37). Bildirgede ayrıca engelli ve mülteci kadınlar için de programlar bulunmaktadır. İşitme engelliler için “Alo Şiddet Hattı”(DEM Parti, 2024a: 38), mülteci kadınların sığınaklarda anadilde hizmete erişimi, engelli kadın ve çocuklara uygun sığınma evleri oluşturulması bu projelere örnek olarak verilebilir (DEM Parti, 2024a: 95). Kadına yönelik şiddet merkezlerinde “ücretsiz psikolojik, hukuki destek verilmesi kadınlara ekonomik güç kazandırmak için üretim alanları” oluşturulması vaatler arasındadır (DEM Parti, 2024a: 37). Bu merkezler ve sığınakların açılmasında kadın STK’larıyla birlikte çalışılacağı da vurgulanmaktadır.

TİP seçim bildirgesinde toplumsal cinsiyet temelli şiddet “kadına yönelik erkek şiddeti” olarak tasvir edilmekte ve “kadının temel güvenlik ve yaşam hakkının korunması” temelinde ele alınmaktadır. Toplumsal normların değiştirilmesi amacıyla hizmet edecek olan “kadına yönelik şiddet, taciz, zorla veya erken evlilik, vb. konularında bilgilendirme eğitimleri” düzenleneceği belirtilmektedir. Ayrıca “kadın ve çocuk sığınma evleri, kadın danışma merkezleri” açılarak, “temel psikolojik destek hizmetleri”nin ücretsiz olarak ve “göçmen kadınların ihtiyaçlarını da göz önünde bulundurarak kapsayıcılık ve çok dillilik esaslarına uygun olarak” verileceği ifade edilmektedir (TİP, 2024: 26). Son olarak belediye içinde denetim kurulları kurulmasıyla belediye çalışanlarının yaşayabileceği “cinsel taciz, fiziksel, psikolojik ve ekonomik şiddet, ayrımcı söylem gibi sorunların çözümü” için çalışılması öneriler arasındadır. Çalışan kadınların haklarının ihlal edilmemesi, “kötü muamele ve tacizle mücadele” için özellikle turizm bölgelerinde toplumsal cinsiyet ofisleri açılması önerilmektedir (TİP, 2024: 34).

Yeniden Refah Partisi kadına yönelik şiddeti “Ahlaklı Belediyecilik” kavramı çerçevesinde ele almaktadır. Şiddeti önlemek düzenlenecek eğitimlerin “kolluk kuvvetleri, sağlık birimleri, müftülükler ve muhtarlıklarla iş birliği” ile yapılması söz konusudur. Şiddete maruz kalmış olan kadınlar için “Tek Kapı” cep telefonu uygulaması geliştirilen projelerden biridir. Bu uygulamanın hızlı

müdahaleyi sağlayacağı ve sonraki süreçte her türlü hizmetin verileceği belirtilmektedir. Ayrıca kurulacak olan "Sıcak Yuva Merkezleri"nde "insana merhamet şiarıyla", şiddet görmüş ve gidecek yeri olmayan kadınların "beslenmeden giyime, sağlık hizmetinden psikolojik desteğe bütün ihtiyaçları"nın karşılanacağı ve hayata kazandırması için çalışılacağı ifade edilmektedir (Yeniden Refah Partisi, 2024: 18-19).

DEVA Partisi yerel yönetimler eylem planında kadına karşı şiddetle mücadele için "Tek Kapı Sistemi" oluşturulacağı belirtilmektedir. Bu sisteme göre şiddetin önlenmesi için yerel yönetimlerin sivil toplum, İŞKUR, Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi (ŞÖNİM) ve barolarla birlikte çalışması öngörülmektedir. Bu projenin İstanbul Sözleşmesi'nin ruhuna uygun olacağı belirtilmektedir. Ayrıca genel olarak kadınların ve çocukların "güvenli ev, güvenli sokak ve güvenli mahalleler içinde yaşayabilmesine dönük planlama ilke, yaklaşım ve uygulamalarının" benimseneceği ifade edilmektedir (DEVA Partisi, 2022: 30).

HÜDAPAR seçim beyannamesinde toplumsal cinsiyete dayalı şiddet konusuna hiç değinilmemektedir. Fakat kadınların ulaşma erişimine yönelik olarak "yalnız seyahat eden ve karma taşımali toplu taşıma araçlarına binmek istemeyen kadınlar için, kadınlara mahsus toplu taşıma aracı hizmeti verileceği" belirtilmektedir (HÜDAPAR, 2024: 13).

BBP beyannamesinde kadına yönelik şiddet "kentte dolaşım ve güvenlikte eşit fırsatlara sahip olmaları" çerçevesinde ele alınmaktadır. Bu amaçla şiddeti önlemek için toplumun bilinçlendirilmesine yönelik hizmetler verileceği belirtilmekte, fakat somut bir plan açıklanmamaktadır. Öte yandan "şiddete maruz kalan kadınlar için sığınma evlerinin yanı sıra psikolojik ve hukuksal danışma ve desteğin sağlanacağı merkezler" açılması planlanmaktadır. Ayrıca kadınların şehirde güvende olmaları için planlama, mimari ve aydınlatma konularında bir takım önerilerde bulunmaktadır. Bunlar arasında "yürüyüş yollarına eşlik eden yüksek sağır duvarlara yer verilmemesi ve tehdide neden olan bakımsız açık alanların düzenlenmesi" gibi tedbirler sayılabilir (BBP, 2024: 23).

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Kadınların siyasal temsiliyeti HÜDAPAR dışındaki tüm partilerin seçim beyannamelerinde bir tema olarak yer almaktadır. Fakat seçimlerde toplumsal cinsiyet eşitliği kotası uyguladığını ifade eden tek parti DEM Parti iken, CHP, TİP, ve DEVA Partisi belediye yönetim kadrolarında eşit temsiliyeti hedefleri arasında belirtmektedir. AK Parti ise kadın temsiliyetini artırma ile aile değerlerini koruma arasında bir denge oluşturma vurgusunu yapmaktadır. Kadın erkek eşitliği komisyonları, Belediye Kadın Meclisleri gibi mekanizmalar DEM Parti, Yeniden Refah Partisi ve DEVA partileri tarafından önerilmektedir. Kadın sivil toplum örgütleriyle birlikte çalışacağını belirten partiler ise DEM Parti, TİP ve İYİP'tir.

İncelenen seçim beyannamelerinde HÜDAPAR dışındaki tüm partiler kadınların istihdamını artırma temasını işlemektedir. Ancak AK Parti ve MHP'de bu konuya yönelik politikaların aileyi koruma amacıyla dengeleneceği açıkça belirtilmektedir. Partiler arasında ortak bir program olarak meslek edindirme kursları görülebilir. Fakat burada DEM Parti ve TİP'in geleneksel olarak kadınların ev içi üretimlerini destekleyen değil, inşaat, şoförlük gibi erkeklerle özdeşleştirilen mesleklerin eğitimine odaklanacağı görülmektedir. Partiler arasında bir başka ortak vurgu ise kadın girişimciliğinin desteklenmesidir. Bu amaca yönelik önerilen projeler ise partiler arasında farklılık göstermektedir. AK Parti, İYİP ve DEVA Partisi girişimcilik kurslarına değinmektedir. CHP, MHP, DEM Parti, TİP ve Yeniden Refah Partileri ise kadın kooperatiflerini destekleyeceklerini açıklamakta, fakat yöntemlerde farklılaşmaktadır. MHP belediyelerin bazı ihtiyaçlarını kadın kooperatiflerinden karşılayacaklarını ve DEM Parti kadın kooperatifleriyle protokoller imzalayacaklarını, TİP mekânsal ve parasal destek, DEM Parti ile TİP lojistik destek ve satış mekanları sağlayacaklarını ve Yeniden

Refah Partisi ise evdeki üretimi markalaştıracaklarını belirtmektedir. Belediye bünyesinde kadın istihdamının artırılması sadece TİP tarafından %30 kota vaadiyle dile getirilmektedir. Kadınların çalışma koşullarıyla ilgili düzenlemeler ise AK Parti, TİP ve Yeniden Refah Partisi tarafından işlenmekte fakat konuya farklı perspektiften yaklaşılmaktadır. AK Parti iş-yaşam dengesinin gözetilmesi, TİP kadınlara yönelik izinleri çalışma haklarının düzenlenmesi, Yeniden Refah Partisi ise şefkatli belediyecilik olarak tanımlamaktadır. Kentsel ve kırsal alanda yaşayan kadınların farklı gereksinimlerine yönelik proje önerilerinde bulunan partiler ise DEM Parti ve Yeniden Refah Partisidir.

Kadınların ihtiyaçlarına duyarlı sosyal politikalar incelendiğinde partiler arasında bazı ortak veya benzer proje önerileri yer almakta fakat bunların temellendirilmesi arasında farklılıklar göze çarpmaktadır. Örneğin, İYİP dışında incelenen tüm partilerin çocukların bakımı için kreşlerin açılması veya yaygınlaştırılmasının vaatler arasında olduğu görülmektedir. Fakat konuyu AK Parti, CHP ve BBP kadın istihdamının artırılması bağlamında ele alırken, MHP çocukların eğitime intibakına yönelik olarak düşünülmektedir. DEM Parti ve TİP ise kadınlara yüklenen bakım sorumluluğunun toplumsallaştırılması çerçevesinde yaşlı bakım evleri ve kreşleri tasarlamaktadır. Kadın sağlığına yönelik öneriler sunan partiler ise AK Parti, İYİP, DEM Parti, TİP ve Yeniden Refah Partisi'dir. Sosyal yardım ve hizmetler konularında aile merkezli bakış açısı AK Parti, MHP, İYİP, Yeniden Refah Partisi, HÜDAPAR ve BBP'de görülmektedir. AK Parti ve MHP aile kurumunu güçlendirmeye yönelik aile yaşam merkezleri önermekte, Yeniden Refah Partisi ise sosyal yardımların aileleri bir arada tutan kadınlar üzerinden yapılacağını belirtmektedir. Çocukların beslenmesi ve yenidoğan bebeklerin bez ve mama ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik projelerde Yeniden Refah'la benzer önerilerde bulunan CHP ise konuyu kadınların aile içindeki rolü üzerinden işlememektedir. DEM Parti ve TİP ise sosyal politikalarının kadınların birey olarak toplumda var olmalarını destekleyici yönde şekilleneceğini belirtmektedir. Kadınların barınma hakkından bahseden iki parti ise TİP ve DEVA Partisidir.

Toplumsal cinsiyete dayalı şiddetle ilgili politikalarda da bazı benzer proje önerileri olmakla birlikte konuya bakış açısında farklılıklar göze çarpmaktadır. MHP ve HÜDAPAR kadına yönelik şiddetten bahsetmemektedir. Konuyu AK Parti aile içi şiddet, İYİP aile içi-dışı şiddet olarak tanımlarken, DEM Parti ve TİP erkek şiddeti olarak ele almaktadır. 5393 Belediye Kanunu'na göre nüfusu 100 bini geçen ilçelerde kadın konukevi açılması zorunluluğu olmasına rağmen bazı partilerin beyannamelerinde bunun taahhüdü verilmemektedir. Fakat HÜDAPAR dışındaki tüm partiler Aile Destek Merkezleri, Kadın Destek Hattı adlı öneriler sunmaktadır.

Literatüre göre 1980'lerden ve özellikle 1990'lardan itibaren Türkiye'de hem sağ hem sol siyasal partiler kadın haklarına ve temsiliyetine parti programlarında değinmeye başlamışlardır (Kabasakal Arat, 2017). 2024 yerel seçim beyannamelerinin analizinde de kadınların siyasal temsiliyetinin artırılması, ekonomik olarak güçlendirilmeleri, onların ihtiyaçlarına duyarlı sosyal hizmetler sunulması ve kadına yönelik şiddetle mücadele konuları çerçevesinde analiz edilen HÜDAPAR dışında tüm partilerin önerileri olduğu görülmüştür. Hatta yerel yönetimlerin görev ve sorumluluklarını düzenleyen kanunların da yönlendirmesiyle siyasal partilerin bazı konularda önerileri de benzerlik göstermektedir. Örneğin kadınların istihdamının artırılmasına yönelik olarak meslek edindirme kurslarının ve çocuk bakımına yönelik olarak kreşlerin açılması. Bu iki öneriyi incelenen tüm siyasal partilerin vaatleri arasında görebiliriz. Fakat partiler arası farklılıklar kadınların toplumsal rollerinin nasıl görüldüğü ile ilgili olarak göze çarpmaktadır. Sağ partiler arasından AK Parti, MHP ve Yeniden Refah Partisi, kadınların aile içerisindeki annelik rollerini önelemede iken, sol partiler olan DEM Parti ve TİP geleneksel kadın-erkek rol tanımlarını aşmayı hedeflemektedirler. AK Parti, MHP, İYİP, Yeniden Refah Partisi ve BBP ikili bir söylem kullanarak bir yandan kadınların siyasi temsiliyetinin ve istihdamının artırılmasına olan bağlılıklarını ve önerilerini dile getirirken, öte yandan aile yapısını korumada kadınların önemine de değinmektedirler. DEM Parti ve TİP ise açıkça

yerel siyasetteki erkek egemenliğine karşı toplumsal cinsiyet eşitliği prensibiyle hareket edeceklerini dile getirmektedir.

ETİK BEYAN /ETHICAL STATEMENT

Çalışma doküman analizi olduğundan etik kurul izni gerekmemektedir.

YAZAR KATKI ORANI /AUTHOR CONTRIBUTIONS

Çalışma tek yazarlı olduğu için yazarın katkı oranı %100'dür.

FİNANSAL DESTEK / FUNDING

Çalışma için herhangi bir finansal destek alınmamıştır.

ÇIKAR ÇATIŞMASI / CONFLICT OF INTEREST

Çalışma tek yazarlı olduğu için çıkar çatışması söz konusu değildir.

Kaynakça

- AK Parti. (2024). *Türkiye yüzyılı şehirleri için gerçek belediyeçilik: 2024 yerel seçimleri beyannamesi*. <https://www.akparti.org.tr/media/ms2bfyi0/2024beyanname.pdf>
- Akçakaya, M. (2017). Yeni yönetim anlayışının yerel yönetimlere yansımaları. *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(9), 105-130.
- Alonso, A., & Espinosa-Fajardo, J. (2021). Blitzkrieg against democracy: Gender equality and the rise of the populist radical right in Spain. *Social Politics: International Studies in Gender, State & Society*, 28(3), 656-681. <https://doi.org/10.1093/sp/jxab026>
- Annesley, C., Engeli, I., & Gains, F. (2015). The profile of gender equality issue attention in Western Europe. *European Journal of Political Research*, 54(3), 525-542. <https://doi.org/10.1111/1475-6765.12095>
- Apak, D., Duygulu Elçim, Ş., İngün Karkış, Ö., & Akıncılar Köseoğlu, N. (2023). Cumhuriyet'in 100. yılında siyasi partilerin 2023 seçim beyannameleri üzerinden Türkiye siyasetine karşılaştırmalı bir bakış. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 22 (Cumhuriyet'in 100. Yılı), 579-601. <https://doi.org/10.21547/jss.1360920>
- Aytaç, S. E. (2017). Policy priorities in the election manifestos of political parties in Turkey, 2002–2015. *SİYASAL: Journal Political Sciences*, 26(2), 7-26. <https://doi.org/10.26650/siyasal.2017.26.2.0001>
- Barnes, T. D., & Burchard, S. M. (2013). "Engendering" politics: The impact of descriptive representation on women's political engagement in sub-Saharan Africa. *Comparative Political Studies*, 46(7), 767-790. <https://doi.org/10.1177/0010414012463884>
- Belediye Kanunu. (2005). *T.C. Resmî Gazete* (Sayı: 25874) <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5393&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>
- Büyükşehir Belediye Kanunu. (2004). *T.C. Resmî Gazete* (Sayı: 25531) <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5216&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>
- BBP. (2024). *İşimiz gücümüz Türkiye: Büyük Birlik Partisi yerel seçim beyannamesi*. https://drive.google.com/file/d/1Nrl4Zhi68oYbCZRbjVj0HSZApnA_Otj/view
- Berevoescu, I., & Ballington, J. (2021). *Women's representation in local government: a global analysis*. UN Women. <https://www.unwomen.org/sites/default/files/2022-01/Womens-representation-in-local-government-en.pdf>

- Birleşmiş Milletler Kadın Dostu Kentler Ortak Programı. (2014). *Kadın Dostu Kentler*. <http://womenfriendlycities.com/kdk-kadin-dostu-kent.php>
- Cabeza Perez, L., Alonso Saenz de Oger, S., & Gomez Fortes, B. (2023). Ideology and party positions on gender issues in Spain: Evidence from a novel data set. *Politics & Gender*, 19(4), 1204-1230. <https://doi.org/10.1017/S1743923X23000338>
- Caul, M. (1999). Women's representation in parliament: The role of political parties. *Party Politics*, 5(1), 79-98. <https://doi.org/10.1177/1354068899005001005>
- Ceciarini, S. (2019). *Women in politics: Local and European trends*. The Council of European Municipalities and Regions. https://ccre.org/img/uploads/piecesjointe/filename/CEMR_Study_Women_in_politics_EN.pdf
- Celis, K., Childs, S., Kantola, J., & Krook, M. L. (2008). Rethinking women's substantive representation. *Representation*, 44(2), 99-110. <https://doi.org/10.1080/00344890802079573>
- Celis, K., & Erzeel, S. (2015). Beyond the usual suspects: Non-left, male and non-feminist MPs and the substantive representation of women. *Government and Opposition*, 50(1), 45-64. <https://doi.org/10.1017/gov.2013.42>
- Childs, S., & Lovenduski, J. (2013). Political representation. G. Waylen, K. Celis, J. Kantola, & S. L. Weldon (Ed.), *The Oxford Handbook of Gender and Politics* içinde (s. 489-513). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199751457.013.0019>
- CHP. (2024). *İşimiz gücümüz Türkiye: Cumhuriyet Halk Partisi 2024 yerel seçim bildirgesi*. <https://chp.org.tr/yayin/2024-yerel-secim-bildirgesi/Open>
- Connell, R. (2006). Glass ceilings or gendered institutions? Mapping the gender regimes of public sector worksites. *Public Administration Review*, 66(6). <https://doi.org/10.1111/j.1540-6210.2006.00652.x>
- Council of European Municipalities and Regions. (2006). *The European Charter for equality of women and men in local life*. https://www.ccre.org/docs/charte_egalite_en.pdf
- Çarkoğlu, A. (1998). The Turkish party system in transition: Party performance and agenda change. *Political Studies*, 46(3), 544-571. <https://doi.org/10.1111/1467-9248.00154>
- Çukurçayır, M. A. (2021). *Siyasal katılma ve yerel demokrasi* (5. bs). Sayda Yayıncılık.
- DEM Parti. (2024a). *2024 yerel seçim bildirgesi: Yerel demokrasiyle özgür kentlere*. <https://drive.google.com/file/d/1cb1nw0nt41hyVw49F0cvgikyIYrIN-0g/view>
- DEM Parti. (2024b). *2024 Yerel seçimleri kadın seçim bildirgesi: Kadın iradesiyle yerel demokrasi*. <https://demparti.org.tr/Images/UserFiles/Documents/Editor/Materyaller/2024-kadin-secim-bildirgesi-tr.pdf>
- DEVA Partisi. (2022). *Demokrasi ve Atılım (DEVA) Partisi: Yerel yönetimler ve şehircilik eylem planı*. <https://cdn.devapartisi.org/belgeler/eylem-planlari/yerel-yonetimler.pdf>
- DEVA Partisi [@devapartisi]. (2024, Mart 4). Ali Babacan: "Biz, Yerel Yönetimler ve Şehircilik Eylem Planımızı tam 2 sene önce açıkladık. Seçim geliyor diye apar topar hazırlanmış bir seçim beyannamesi değil bu. Dikkat ederseniz, siyasi partilerin hemen hemen tamamı seçim beyannamelerini bugünlerde açıklıyorlar.... [Tweet]. Twitter. <https://twitter.com/devapartisi/status/1764704756956577969>
- Duverger, M. (1955). *The Political Role of Women*. UNESCO. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000056649>

- Eder, N., Jenny, M., & Müller, W. C. (2017). Manifesto functions: How party candidates view and use their party's central policy document. *Electoral Studies*, 45, 75-87. <https://doi.org/10.1016/j.electstud.2016.11.011>
- European Commission. (2020). *A Union of equality: Gender equality strategy 2020-2025*. <https://ec.europa.eu/newsroom/just/items/682425/en>
- European Institute for Gender Equality. (2024, Mayıs 1). *What is gender mainstreaming*. https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/what-is-gender-mainstreaming?language_content_entity=en
- Gesso, C. D. (2019). Gender budgeting implementation in Italian regional governments: Institutional behavior for gender equality and women's empowerment. *International Business Research*, 12(12), 110. <https://doi.org/10.5539/ibr.v12n12p110>
- Greckol, S. (2005). *Gender mainstreaming in local governments*. Women and Urban Environments. <http://www.twca.ca/wp-content/uploads/2013/02/GenderMainstreamingEN.pdf>
- Homola, J. (2019). Are parties equally responsive to women and men? *British Journal of Political Science*, 49(3), 957-975. <https://doi.org/10.1017/S0007123417000114>
- HÜDAPAR. (2024). *Hür Dava Partisi (HÜDAPAR) 2024 seçim beyannamesi: Huzurlu ve güvenli şehirler bizimle olur*. <https://files.hudapar.org/media/H%C3%9CDA%20PAR%202024%20SE%C3%87%C4%B0M%20BEYANNAMES%C4%B0.pdf>
- İnan, M. (2023). Do Turkish political parties pledge in line with their party family ideologies? A quantitative analysis of Turkish political parties' manifesto documents. *Fırat Üniversitesi Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 7(2), 1-24. <https://doi.org/10.61524/fuuiibfdergi.1362658>
- İYİ Parti. (2024). *İYİ Parti 2024 seçim beyannamesi: Türkiye için en iyisi*. <https://iyiparti.org.tr/storage/img/content/jqwz/iyiparti-2024-secim-beyannamesi-a4.pdf>
- Kabasakal Arat, Z. F. (2017). Political parties and women's rights in Turkey. *British Journal of Middle Eastern Studies*, 44(2), 240-254. <https://doi.org/10.1080/13530194.2017.1281575>
- Kantola, J., & Lombardo, E. (2019). Populism and feminist politics: The cases of Finland and Spain. *European Journal of Political Research*, 58(4), 1108-1128. <https://doi.org/10.1111/1475-6765.12333>
- Khosla, P., & Barth, B. (2008). *Gender in local government: A sourcebook for trainers*. United Nations Human Settlements Programme. https://www.un.org/womenwatch/directory/pdf/Source_BK_9-May.pdf
- Kittilson, M. C. (2011). Women, parties and platforms in post-industrial democracies. *Party Politics*, 17(1), 66-92. <https://doi.org/10.1177/1354068809361012>
- Loveduski, J. (2005). *Feminizing Politics*. Polity.
- Lovenduski, J., & Norris, P. (2003). Westminster women: The politics of presence. *Political Studies*, 51(1), 84-102. <https://doi.org/10.1111/1467-9248.00414>
- Manifesto Project Database. (2024). <https://manifesto-project.wzb.eu/>
- McDonald, P., & Pini, B. (2011). *Women and representation in local government: International case studies*. Routledge.

- Meier, P., & Lombardo, E. (2013). Gender quotas, gender mainstreaming and gender relations in politics. *Political Science*, 65(1), 46-62. <https://doi.org/10.1177/0032318713488114>
- MHP. (2024). *Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) seçim beyannamesi: Üretken belediyeçilik*. MHP Genel Merkezi.
- O'Brien, D. Z. (2018). "Righting" conventional wisdom: Women and right parties in established democracies. *Politics & Gender*, 14(1), 27-55. <https://doi.org/10.1017/S1743923X17000514>
- Panday, P. K. (2008). Representation without participation: Quotas for women in Bangladesh. *International Political Science Review*, 29(4), 489-512. <https://doi.org/10.1177/0192512108095724>
- Peters, H. E., Astone, N. M., Maret, F., & Heller, C. (2016). *Women's economic empowerment: A review of evidence on enablers and barriers*. The Growth and Economic Opportunities for Women. <https://idl-bnc-idrc.dspacedirect.org/server/api/core/bitstreams/ecf3edc0-ecf8-4cae-a7f0-17058ab60845/content>
- Pitkin, H. F. (1972). *The concept of representation*. University of California Press.
- TİP. (2024). *Türkiye İşçi Partisi (TİP) 2024 yerel seçim bildirgesi: Ranta, talana ve yoksulluğa karşı halkçı, kamucu ve sosyalist belediyeçilik*. <https://tip.org.tr/tip-yerel-secim-bildirgesi/>
- Verge, T., & de la Fuente, M. (2014). Playing with different cards: Party politics, gender quotas and women's empowerment. *International Political Science Review*, 35(1), 67-79. <https://doi.org/10.1177/0192512113508295>
- Weeks, A. C., Meguid, B. M., Kittilson, M. C., & Coffé, H. (2023). When do männerparteien elect women? Radical right populist parties and strategic descriptive representation. *American Political Science Review*, 117(2), 421-438. <https://doi.org/10.1017/S0003055422000107>
- Yeniden Refah Partisi. (2024). *Yeniden Refah Partisi yerel seçim beyannamesi*. https://drive.google.com/file/d/1uDeF5F2riASGmzYd0gXw9l24OQv58jym/view?usp=sharing&usp=embed_facebook
- YSK. (2024a). *31 Mart 2024 Mahalli İdareler Genel Seçimi: İl, ilçe, seçmen ve sandık sayıları*. <https://acikveri.ysk.gov.tr/secmen-istatistik/il-ilce-secmen-sandik-sayilari>
- YSK. (2024b). *31 Mart 2024 Mahalli İdareler Genel Seçimi: Seçilen Belediye Başkanlarının cinsiyet dağılımı*. <https://acikveri.ysk.gov.tr/aday-istatistik/secilen-parti-cinsiyet>
- YSK. (2024c). *Adayların siyasi partilere göre cinsiyet dağılımı: Belediye Başkanlığı seçimleri (31 Mart 2024)*. <https://acikveri.ysk.gov.tr/aday-istatistik/secim-turleri-cinsiyet-dagilim>
- YSK. (2024d). *Adayların siyasi partilere göre cinsiyet dağılımı: Belediye Meclis üyeliği seçimleri (31 Mart 2024)*. <https://acikveri.ysk.gov.tr/aday-istatistik/secim-turleri-cinsiyet-dagilim>
- YSK. (2024e). *Adayların siyasi partilere göre cinsiyet dağılımı: Büyükşehir Belediye Başkanlığı seçimleri (31 Mart 2024)*. <https://acikveri.ysk.gov.tr/aday-istatistik/secim-turleri-cinsiyet-dagilim>
- YSK. (2024f). *Adayların Siyasi Partilere Göre Cinsiyet Dağılımı: İl Genel Meclisi üyeliği seçimleri (31 Mart 2024)*. <https://acikveri.ysk.gov.tr/aday-istatistik/secim-turleri-cinsiyet-dagilim>